

20|ГОДИШЊАК

Природњачки музеј у Београду
година XII, број 12



20| Г О Д И Љ А К

Природњачки музеј у Београду

година XII, број 12



Природњачки музеј у Београду
Годишњак 2018.
година XII, број 12

Главни и одговорни уредник

Милан Пауновић

Редакција:

Деса Ђорђевић-Милутиновић, уредник рубрика

Музеј у музеју и Шарена страна

Александар Луковић, уредник рубрике Музеј у природи

Дубравка Вучић, уредник рубрике Музеј на изложби

Татјана Милић Бабић, уредник рубрике Музеј на папиру

Александра Савић, уредник рубрике Музеј у јавности

Сарадници:

Колектив Природњачког музеја

Лектура и коректура:

Јелена Лутров

Прелом и припрема за штампу:

Предраг Илић

Обрада фотографија:

Предраг Илић

Бора Милићевић

Насловна страна:

Мали потковичар *Rhinolophus hipposideros*

(Фото: Бранко Карапанџа)

Сова утина *Asio otus* (Фото: Милан Пауновић)

Штампа

Колор Прес, Лапово

Тираж

100 примерака

Београд, 2020.

Штампање финансирало Министарство културе и

информисања Републике Србије

ПРЕДГОВОР	5
Музеј у музеју	7
ЗБИРКЕ ПРИРОДЊАЧКОГ МУЗЕЈА	10
НОВОСТИ ИЗ ЗБИРКИ	12
Збирка кенозојских бескичмењака	12
Збирка крупних квартарних сисара	12
Збирка ситних терцијарних сисара	13
Компаративна збирка фосилних сисара	14
Општа палеоботаничка збирка	15
Збирка др Риста Јеремића	16
Ботаничка збирка	17
Студијска збирка Odonata	21
Миколошка збирка	21
Општа збирка паука	21
Збирка птица	22
Збирка риба	22
Збирка сисара	23
ГАЛЕРИЈА ПРИРОДЊАЧКОГ МУЗЕЈА НА КАЛЕМЕГДАНУ	24
IN MEMORIAM: НИКОЛА ДИКЛИЋ (1925 – 2008)	27
МУЗЕЈ У БРОЈКАМА У 2018. ГОДИНИ	34
Музеј у природи	37
Теренски рад Сланци, Угљевик (БИХ), Бабушница, околина	
Беле паланке и Бобов дол (Бугарска)	39
Теренска истраживања на подручју планина Столови, Дукат и Бесна кобила.	42
Студијски боравак у Кини – предели сликали чајем	47
Студијско путовање у Институт за биодиверзитет и екосистемска истраживања и Природњачки музеј у Софији, Бугарска.	54
Музеј на изложби	57
ИЗЛОЖБЕ У ГАЛЕРИЈИ ПРИРОДЊАЧКОГ МУЗЕЈА	59
„Сурлаши - дивови из наше геолошке прошлости“	59
„Пази отровно“	59
Гостујућа изложба у Галерији Природњачког музеја	65
Милан Живковић, фотограф у царству Природе	65
ИЗЛОЖБЕ ИЗВАН ГАЛЕРИЈСКОГ ПРОСТОРА ПРИРОДЊАЧКОГ МУЗЕЈА	67
Кроз свет инсеката Србије	67
Црно и бело – прича о чоколади	68
Алергене биљке	69
Амброзија, 155 година у Европи, 65 година у Србији	71
Шумови мора	72
Споменик природе „Пребреза“ – поставка изложбених експоната 2018. године .	73
Од ћелије до домена – еволуција живота на Земљи	73
Скелети уживо	74
Старо и нестало воће Србије.	76
Кафа, узбудљива прича о добром укусу	77

Музеј на папиру	79
Стручна и научна званија	81
Научни и стручни склопови	87
Студијска путовања	90
Предавања, трибине, презентације	92
Научни и стручни пројекти	93
Рад центара Природњачког музеја	95
Публиковани радови	97
ИЗДАЊА ПРИРОДЊАЧКОГ МУЗЕЈА	101
Bulletin of the Natural History Museum in Belgrade, vol. 11, 2018.	101
Годишњак Природњачког музеја	102
Баденске школљке југо-источног обода Панонског басена (централни	
Паратетис)	102
Пази, отровно \ Beware, poisonus !	103
Атлас миграторних птица и слепих мишева Србије	104
Музеј у јавности	107
МАНИФЕСТАЦИЈЕ И САЈМОВИ	109
Манифестација „Музеји за 10“	109
Дани европске баштине	111
22. Међународна ноћ слепих мишева	112
Осма „Ноћ биологије“ у Новом Саду	112
Пролећна изложба гљива.	113
Тржница идеја	114
МУЗЕЈ У ГОСТИМА КОД ВАС	115
Баште Земуна	115
Дом пензионера „Бежанијска коса“	115
ЕДУКАТИВНЕ РАДИОНИЦЕ ЗА НАЈМАЂЕ	116
Радионица „Паукови и још понешто“	116
Радионице из циклуса „Зубићи и кљове“	116
Позориште сенки	117
Рођенданске прославе у Галерији Природњачког музеја	118
МУЗЕЈ У МЕДИЈИМА	119
Шарена страна	125
Новогодишња представа у Јестаственичком кабинету	127
Новогодишња честитка	128
Занимљива разгледница	128
Галерија Природњачког музеја на Калемегдану као инспирација	129

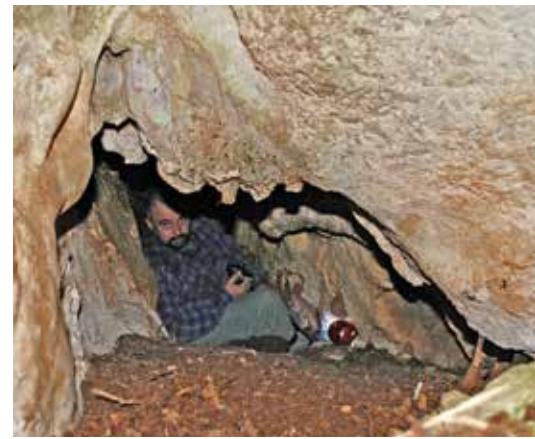
Обележавамо још једну веома успешну годину Природњачког музеја и његових запослених. Много тога је откривено, прикупљено, добијено на поклон, откупљено, много тога је проучено, написано, урађено, дигитализовано. А пре свега – много тога је сачувано.

Ипак, наше мале али значајне зграде нисмо могли да сачувамо од зуба времена и атмосфералија. Стога, започели смо припреме за рестаурацију фасада и кровова. Ове године прибавили смо неопходне дозволе надлежних институција, а извођење радова, уз разумевање и помоћ Министарства културе, очекујемо следећих година.

Ради заштите наших предмета које чувамо, направили смо још једну хладњачу за деконтаминацију и дезинсекцију ниском температуром. На тај начин смо се ослободили дуго употребљаване и здравствено ризичне методе хемијске заштите предмета.

За санирање влаге у подруму зграде у Његошевој, ангажовали смо специјализовану фирму која би требало да реши тај стари проблем, а набавили смо и неколико квалитетних одвлаживача ваздуха.

Ипак, оно што одавно и највише мучи генерације природњака у нашем музеју, али и нашу публику, јесте простор! Током 2018. године пристизале су различите информације о конкретизацији идеје о новој згради, која би се градила на београдском ушћу, низводно од хотела „Југославија“. Пред крај године, најзад, нешто конкретно – План детаљне регулације мултифункционалног спортско-културног садржаја на подручју „Парка пријатељства“ - Ушће, градске општине Нови Београд и Земун са предлогом планирања новог објекта Природњачког музеја у Блоку 15. Предлог је с наше стране подржан, односно прихваћена је могућност формирања комплекса Природњачког музеја у северозападном делу парка уз хотел „Југославија“. Остаје нам нада да ће наредних година овај предлог заиста бити прихваћен и да ће убрзо започети његово остваривање. До тада, као и до сада – „у се и у своје кљусе“ и укоштац са проблемима.



Милан Пауновић,
директор Природњачког музеја



Музеј у музеју

Име и презиме	Музејско звање	Радно место
ПРИРОДЊАЧКИ МУЗЕЈ У БЕОГРАДУ		
Милан Пауновић, др	Саветник	Директор, кустос мамалиолог
БИОЛОШКО ОДЕЉЕЊЕ		
Александар Стојановић	Конзерватор	Конзерватор ентомолог
Ана Пауновић, др	Виши кустос	Кустос херпетолог
Борис Иванчевић, др	Саветник	Руководилац одељења, Кустос миколог
Далиборка Станковић, др	Виши кустос	Кустос орнитолог
Драгослав Радосављевић ¹	Кустос	Кустос ентомолог
Дубравка Мићковић	Кустос	Кустос ихтиолог
Јелена Јовановић	Кустос	Кустос мамалиолог до 4. 8. 2018.
Марјан Никетић, др	Саветник	Кустос ботаничар
Марко Раковић	Виши кустос	Кустос орнитолог
Милош Јовић	Виши кустос	Кустос ентомолог
Мирослав Јовановић, спец.	Саветник	Конзерватор ботаничар
Урош Бузуровић	Кустос	Кустос ботаничар
Каролина Петровић, др	Кустос приправник	Кустос мамалиолог до 9. 2. 2018.
Јелена Богосављевић	Кустос приправник	Кустос мамалиолог од 12. 3. 2018.
ГЕОЛОШКО ОДЕЉЕЊЕ		
Александар Луковић	Кустос	Кустос минералог
Александра Маран Стевановић, др	Саветник	Кустос палеозоолог
Биљана Митровић, др	Саветник	Руководилац одељења, Кустос палеозоолог
Гордана Јовановић, др	Саветник	Кустос палеозоолог
Деса Ђорђевић Милутиновић, др	Саветник	Кустос палеоботаничар
Драгана Ђурић	Виши кустос	Кустос палеозоолог
Зоран Вујчић	Конзерватор	Конзерватор за геолошке збирке
Зоран Марковић, др	Саветник	Кустос палеозоолог
Милош Миливојевић	Виши препаратор	Препаратор за геолошке збирке

¹ Одлазак на докторске студије у САД уз добијену стипендију

Име и презиме	Музејско звање	Радно место
Ранко Пејовић	Кустос	Кустос палеозоолог
Сања Алабурић	Виши кустос	Кустос палеозоолог
Татјана Милић-Бабић	Виши кустос	Кустос петролог
ОДЕЉЕЊЕ ЗА ЕДУКАЦИЈУ, КОМУНИКАЦИЈУ И МАРКЕТИНГ		
Александра Савић, спец.	Саветник	Руководилац одељења, Односи са јавношћу
Драгана Вучићевић	Кустос	Кустос едукатор
Марко Несторовић, др	Саветник	Кустос херболог
Соња Срејић	Кустос	Кустос педагог
БИБЛИОТЕКА		
Анита Радета	Дипломирани библиотекар	Библиотекар
ГАЛЕРИЈА		
Љиљана Драговић Лазаревић		Продавац
Драгица Стојић		Руководилац Галерије
ОПШТЕ СЛУЖБЕ		
Ана Ковачевић		Пословни секретар
Бора Милићевић	Техничар препаратор, Референт ПП заштите	Техничар у музејској делатности
Душица Ивић		Помоћник директора – Руководилац одељења финансија
Марија Урошевић		Радник за одржавање хигијене
Милена Радочај		Финансијско рачуновод- ствени референт
Милица Томић		Финансијско рачуновод- ствени сарадник
Предраг Илић	Техничар препаратор	Техничар у музејској делатности
Светлана Давидовић		Секретар Музеја, руководилац одељења
Татјана Мироћ		Радник за одржавање хигијене
Шадије Ракип		Радник за одржавање хигијене

ЗБИРКЕ ПРИРОДЊАЧКОГ МУЗЕЈА

ЗБИРКЕ СТЕНА И МИНЕРАЛА	
Руковаоци:	Колекција инсеката Петра Новака
Татјана Милић Бабић и Александар Луковић	Колекција инсеката Института за заштиту биља
Петролошка збирка	Колекција инсеката Зорана Градојевића
Збирка метеорита	Општа збирка <i>Orthoptera</i>
Минералошка збирка	Колекција <i>Orthoptera</i> Боривоја Лазаревића
ЗБИРКА ФОСИЛНИХ БИЉАКА	
Руковаоци:	Збирка <i>Thysanoptera</i> гајених биљака
Деса Ђорђевић Милутиновић	Студијска збирка <i>Thysanoptera</i>
Општа палеоботаничка збирка	Поклон збирка <i>Thysanoptera</i> Габора Јенсера
Збирка фосилних алги Рајке Радоичић	Поклон збирка <i>Thysanoptera</i> Рихарда цур Штрасена
ЗБИРКЕ ФОСИЛНИХ БЕСКИЧМЕЊАКА	
Руковаоци:	Историјска збирка <i>Odonata</i>
Александра Маран Стевановић, Биљана Митровић и Гордана Јовановић	Збирка <i>Odonata</i> Живка Адамовића
Палеонтолошка збирка Петра Стевановића	Општа збирка <i>Odonata</i>
Палеонтолошка збирка Надежде Крстић	Збирка <i>Neuroptera</i>
Збирка фосилних мекушаца Косова и Метохије Велимира Милошевића	Општа збирка <i>Homoptera</i>
Збирка палеозојских инвертебрата	Збирка <i>Homoptera</i> : <i>Auchenorrhyncha</i> Љубодрага Јанковића
Збирка мезозојских инвертебрата	Иницијална збирка <i>Heteroptera</i>
Збирка кенозојских инвертебрата	Збирка <i>Heteroptera</i> Николе Кормилева
ЗБИРКЕ ФОСИЛНИХ РИБА, ВОДОЗЕМАЦА, ГМИЗАВАЦА И ПТИЦА	
Руковаоци:	Студијска збирка <i>Heteroptera</i>
Драгана Ђурић	Збирка <i>Heteroptera</i> на гајеним биљкама
Збирка квартарних гмизаваца и водоземаца	Збирка <i>Coleoptera</i> Недељка Кошанина
Збирка квартарних птица	Општа збирка <i>Coleoptera</i>
Збирка квартарних риба	Колекција <i>Coleoptera</i> Стјепана Свирчева
Збирка терцијарних птица	Колекција <i>Coleoptera</i> Јована Станчића
Збирка терцијарних гмизаваца и водоземаца	Колекција <i>Coleoptera</i> Guide Nonveillera
Збирка терцијарних риба	Збирка <i>Coleoptera</i> : <i>Cicindelidae</i>
ЗБИРКЕ ФОСИЛНИХ СИСАРА	
Руковаоци:	Збирка <i>Coleoptera</i> : <i>Cerambycidae</i>
Зоран Марковић и Сања Алабурић	Збирка <i>Coleoptera</i> : <i>Scarabaeidae</i>
Збирка квартарних крупних сисара	Збирка <i>Coleoptera</i> Љубодрага Јанковића
Збирка терцијарних крупних сисара	Збирка <i>Coleoptera</i> околине Скопља С. Војиновића
Збирка ситних терцијарних сисара	Збирка <i>Diptera</i>
Збирка ситних квартарних сисара	Збирка <i>Diptera</i> : <i>Tipuloidea</i> Душке Симове
Компаративна збирка ситних сисара	Збирка <i>Syrphidae</i> Слободана Глумца
ЗБИРКЕ ИНСЕКАТА	
Руковаоци:	Збирка <i>Syrphidae</i> Смиљке Шимић и Анте Вујића
Александар Стојановић и Милош Јовић	Збирка <i>Diptera</i> : <i>Asilidae</i>
Општа збирка <i>Insecta</i>	Збирка <i>Diptera</i> : <i>Nycteribida</i> , паразити слепих мишева
	Збирка <i>Diptera</i> : <i>Tachinidae</i> Пелагије Сисојевић
	Колекција <i>Lepidoptera</i> Милоша Рогуље
	Збирка <i>Lepidoptera</i> Момчила Зечевића
	Збирка лептира Арчibalда Рајса
	Збирка лептира Башка Саламона
	Збирка лептира Ивана Тошевског
	Збирка лептира Индије Андраша Галца
	Збирка лептира Африке
	Збирка лептира Јужне Америке

Општа збирка *Rhopalocera*
Колекција *Rhopalocera* Дурмитора
Предрага Јакшића
Општа збирка *Heterocera*
Општа збирка *Hymenoptera*
Општа збирка *Chalcidoidea*
Збирка *Hymenoptera*: Apidae Живомира
Васића
Збирка *Hymenoptera*: Apoidea Зорана
Мучалице
Хербаријум *Cecidologicum* Душке Симове

ЗБИРКЕ ЗГЛАВКАРА (БЕЗ ИНСЕКАТА)

Руковалац збиркама: Милош Јовић
Општа збирка косаца (*Opiliones*)
Општа збирка паука *Aranea*
Збирка *Arachnida*: *Scorpiones*

ЗБИРКЕ БЕСКИЧМЕЊАКА

Руковаоци:
Биљана Митровић, Александар Стојановић
и Александра Маран Стевановић
Општа збирка *Invertebrata*
Општа збирка сунђера
Општа збирка корала
Општа збирка *Echinodermata*
Општа збирка *Mollusca*
Збирка школъки Анте Тадића
Збирка рецентних пужева Петра
Павловића
Историјска збирка *Gastropoda*:
lamellibranchiata; из збирке Лазара Докића
Поклон збирка *Hydrobioidea* Павла
Радомана
Збирка *Cephalopoda*
Збирка *Endohelminta* риба Обедске баре
Збирка ракова (*Crustacea*)
Збирка *Isopoda*
Збирка *Chilopoda*
Збирка *Diplopoda*

ЗБИРКЕ РИБА

Руковаоци збиркама: Дубравка Вучић
и Драгана Ђурић
Студијска збирка риба
Збирка експоната риба
Остеолошка збирка риба

ЗБИРКЕ ГМИЗАВАЦА И ВОДОЗЕМАЦА

Руковаоци збиркама:
Ана Пауновић и Драгана Ђурић
Студијска збирка водоземаца
Збирка експоната водоземаца

Остеолошка збирка водоземаца
Студијска збирка гмизаваца
Збирка експоната гмизаваца
Остеолошка збирка змија Милутина
Радовановића
Општа остеолошка збирка гмизаваца

ЗБИРКЕ ПТИЦА

Рукаваоци збиркама:
Далиборка Станковић, Марко Раковић и
Драгана Ђурић
Студијска збирка птица
Историјска збирка птица
Збирка експоната птица
Збирка јаја и гнезда
Збирка скелета птица

ЗБИРКЕ СИСАРА

Руковалац збиркама: Милан Пауновић
Студијска збирка сисара
Историјска збирка сисара
Збирка експоната сисара
Збирка егзотичних сисара
Југословенска збирка трофеја
Збирка страних ловачких трофеја
Збирка ловачког оружја и ловачког
прибора

БОТАНИЧКЕ ЗБИРКЕ

Руковаоци збиркама:
Марјан Никетић, Мирослав Јовановић,
Деса Ђорђевић, Милутиновић, Александра
Савић и Марко Несторовић
Генерални хербаријум Балканског
полуострва

Колекција споменика природе Београда
Дендролошка збирка инж. Александра
Сигунова
Компаративни хербар за палеоботаничку
збирку

Општа збирка маховина
Збирка воћа
Збирка корова

ЗБИРКЕ ГЉИВА И ЛИШАЈЕВА

Руковалац: Борис Иванчевић
Збирка Мухомусота
Миколошка збирка
Лихенолошка збирка

НОВОСТИ ИЗ ЗБИРКИ

ЗБИРКА КЕНОЗОЈСКИХ БЕСКИЧМЕЊАКА

Дугогодишњи пријатељ Музеја др Рајка Радоичић, геолог у пензији, поклонила је холотип рудистне школјке *Pironaea branislavi Sladic-Trifunovic* из Бачевице у источној Србији, као и примерке *Pironaea timacensis*. Фото Александра Маран Стевановић



Pironaea branislavi Sladić-Trifunović, 1978



Pironaea timacensis Sladić-Trifunović, 1978



Господин Иван Читаковић и госпођа Јована Богдановић поклонили су Музеју фосилне остатке белемнита, брахиопода и амонита нађених у околини Сенокоса. Фото Бора Милићевић.

Поклоњени материјал

ЗБИРКА КРУПНИХ КВАРТАРНИХ СИСАРА

Господин Филип Милановић поклонио је делове фосилних костију рунастог мамута и коња нађених у Дунаву код Црвенке.

Збирка Крупних квартарних сисара богатија је и за 23 реплике фосилних лобања човеколиких предака и сродника човека које су набављене откупом из САД. То су *Aegiptopithecus zuxis*, *Australopitecus afarensis* (Луси), *Au-*



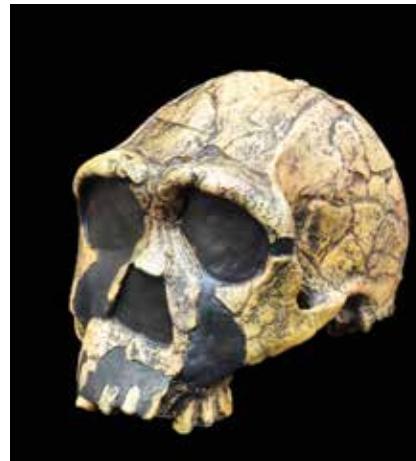
Australopithecus afarensis (Луси)



Homo heidelbergensis и Homo neandertalensis

stralopithecus afarensis, *Australopithecus aetiopicus*, *Australopithecus afarensis*, *Australopithecus africanus* (дете из Таунга), *Australopithecus boisei*, *Australopithecus robustus*, *Cromagnon*, *Homo erectus* – Даманиси, *Homo erectus* – Пекинг, *Homo ergaster*, *Homo habilis*, *Homo heidelbergensis*, *Homo neandertalensis*, *Proconsul africanus*, *Sivapithecus indicus*, *Zinjanthropus boisei*, кол. бр. 2128. Фото Бора Милићевић.

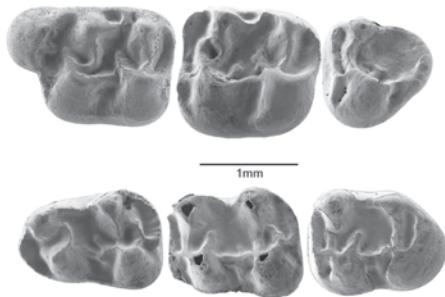
Сања Алабурић



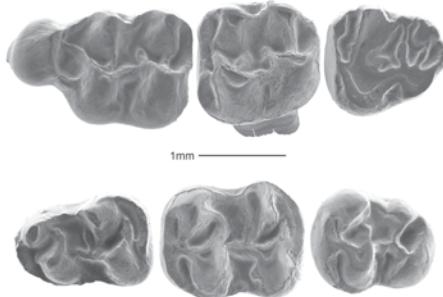
Homo ergaster

ЗБИРКА СИТНИХ ТЕРЦИЈАРНИХ СИСАРА

Збирка ситних терцијарних сисара је обогаћена са више од 500 нових примерака међу којима су и остаци нових врста за науку. У раду – Weerd, A. A. van de, Bruijn, H. de, Marković, Z., Wessels, W. (2018). Paracricetodontinae (Mammalia, Rodentia) from the Late Eocene and Early Oligocene of SE Serbia. *Paleobiodiversity and Paleoenvironments*, 98/3: 471-488, објављено је откриће две нове врсте рода *Paracricetodon*, изумрлог сродника хрчка. Прва врста – *P. stojanovići* идентификована је међу остацима еоценских ситних сисара са локалитета Буштрање, источно од Бујановца. Такође је присутна у олигоценском материјалу из Валниша, Стрелца 1, 2 и 3, као и Раљина



Paracricetodon stojanovici van de Weerd, de Bruijn, Marković and Wessels, 2018
Нова врста глодара (*Paracricetodontinae*) из палеогена источне Србије



Paracricetodon gracilis van de Weerd, de Bruijn, Marković and Wessels, 2018
Нова врста глодара (*Paracricetodontinae*) из палеогена Србије

(околина Бабушнице). Име је добила у знак захвалности Јовану Стојановићу, газди мотела „Нина“ у Бабушници. Захваљујући његовој дугогодишњој гостопримљивости, створени су услови за живот и лабораторијски рад током боравка екипе на терену. Друга врста – *P. gracilis* добила је своје латинско име због издужености и мале ширине молара у односу на остале представнике рода. Њени остаци су идентификовани у Валнишу и Стрелцу 3.

Зоран Марковић и Милош Миливојевић

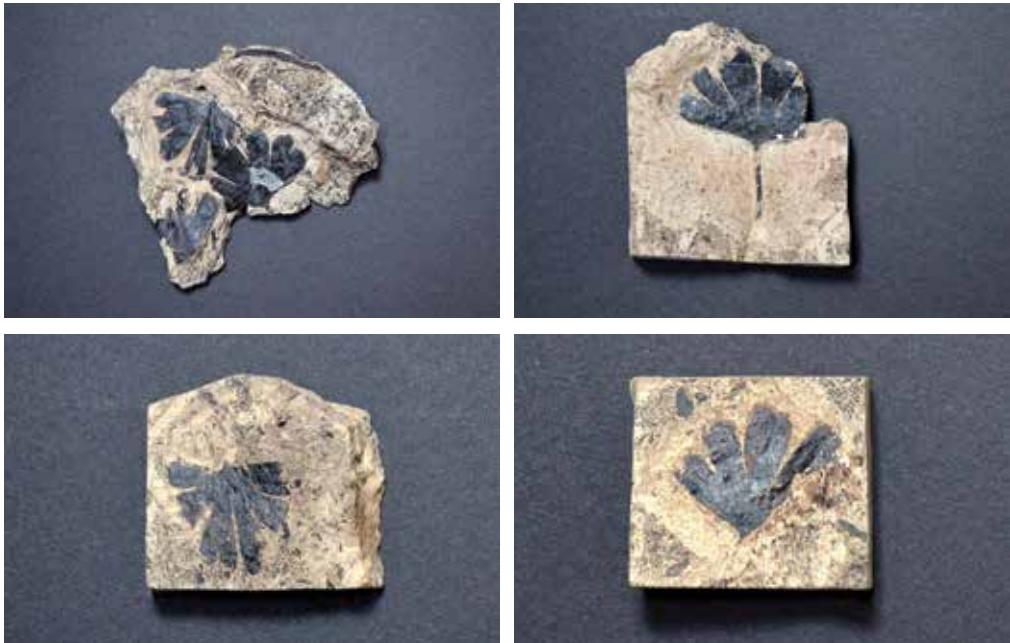
КОМПАРАТИВНА ЗБИРКА ФОСИЛНИХ СИСАРА



Компаративна збирка фосилних сисара богатија је за преко две хиљаде остатака костију и зуба ендемских плио-плеистоценских ситних сисара са локалитета Сан Ђовани, Гаргано, Италија. Материјал је добијен на поклон од колега са Уtrechtског универзитета (др Ханс де Брујн, др Вилма Веселс и др Ендрју ван де Верд). Сакупљан је током рада поменутих стручњака на том локалитету крајем седамдесетих година прошлог века. Фото: Марковић, Миливојевић.

Зоран Марковић и Милош
Миливојевић

Природњачки музеј је у 2018. години откупио лепе примерке фосилних листова из групе гинко. Листови припадају врсти *Ginkgoites pluripartitus*, инв. бр. 1478 – 1481. Нађени су у Немачкој и стари су око 140 милиона година.



Ginkgoites pluripartitus, старост око 140 милиона година, Немачка. Фото Б. Милићевић

Сређивањем једног дрвеног сандука, који раније није прегледан, пронађени су драгоценi примерци фосилних биљака са локалитета река Пецка (горњи карбон, старост око 300 милиона година) и са локалитета Равна река (доњи миоцен, старост око 23 милиона година).



Фосилне биљке из обала реке Пецке

Фосилне биљке из Равне реке

Ове примерке је сакупио и описао академик др Никола Пантић и до сада се претпостављало да се они налазе негде на Рударско-геолошком факултету, будући да је др Пантић радио као професор на том факултету.

Збирка др Риста Јеремића



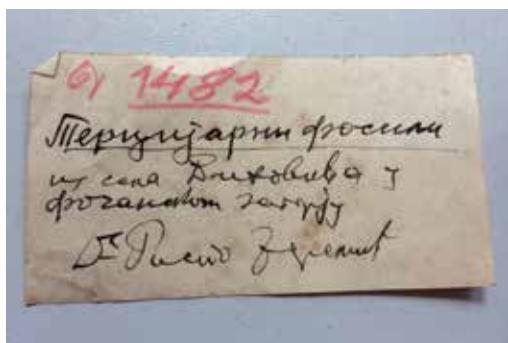
Збирка фосилних биљака из Фоче

Током ревизије фосилних биљака установљено је да је материјал из Фоче, за који се до сада није знало како је стигао у Музеј, поклонио др Ристо Јеремић крајем 19. века. Након краћег истраживања сакупљени су подаци о овом дародавцу. Др Ристо Јеремић је био познати хирург и члан Академије наука. У Фочанском музеју се налази стална поставка о животу и делу овог научника и природњака. Кустос Природњачког музеја је Фочанском музеју послao фотографије фосилних биљака које је сакупио др Јеремић, заједно са његовим потписом и кратким описом где је фосиле нашао. Колеге из Фоче су ове податке приододали документацији о животу Риста Јеремића. Колекција др Јеремића је једна од најстаријих поклоњених колекција којима располаже Палеоботаничка збирка Природњачког музеја у Београду.

Деса Ђорђевић Милутиновић



др Ристо Јеремић, дародавац.



Оригинална етикета са рукописом и потписом др Јеремића

Генерални хербар Балканског полуострва обогаћен је за већи број врста које до сада нису биле познате у флори Србије.

Нове номенклатурне комбинације:

Dactylorhiza saccifera subsp. *macrostachys* (Tineo) Niketić & Djordjević
Himantoglossum calcaratum subsp. *rumelicum* (H. Baumann & R. Lorenz) Niketić & Djordjević
Ophrys sphegodes subsp. *taurica* (Aggeenko) Soó ex Niketić & Djordjević
Pyrus ×jordanovii nothosubsp. *velenovskyi* (Dostálek) Niketić

Нови таксони за флору Србије:

Asplenium microphyllum Tineo
Asplenium quadrivalens (D. E. Mey.) Landolt
Platycladus orientalis (L.) Franco
Luzula fallax Kirschner
Fritillaria messanensis subsp. *neglecta* (Parl.) Nyman
Agrostis gigantea Roth
Eragrostis curvula (Schrad.) Nees
Lagurus ovatus L.
Pyrus ×jordanovii nothosubsp. *velenovskyi* (Dostálek) Niketić



Asplenium microphyllum Tineo

Нова врста за флору Војводине:

Asparagus pseudoscaber Grecescu



Pyrus ×jordanovii nothosubsp. *velenovskyi* (Dostálek) Niketić

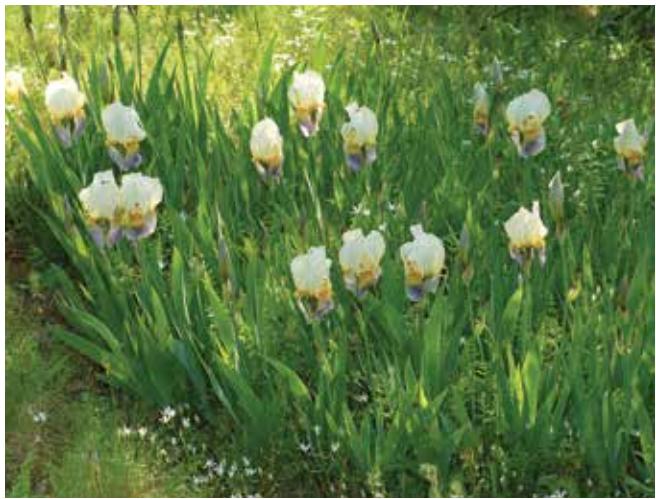
Нови хибрид за флору Србије:

Sesleria autumnalis (Scop.) F. W. Schultz

Нови хибрид за науку:

Iris ×seminaturalis Niketić, Tomović & Šiljak-Yak.

Нови спонтани самоникли хибрид, *Iris ×seminaturalis* Niketić, Tomović & Šiljak-Yak. (*I. ×germania* L. s.l. × *I. reichenbachii* Heuff.) из централне Србије, описан је и илустрован у научном часопису нашег музеја. Компаративна анализа морфолошких карактера, величине генома и дедукција броја хромозома обављени су на узорци



Iris xseminaturalis Niketić, Tomović & Šiljak-Yak

цима *I. xseminaturalis* и родитељских биљака. Овај хибрид је настао спонтаним укрштањем баштенске перунике *I. xgermanica* L. која је са гробља у селу Губетин у близини Прокупља пренела полено врата на природну популацију *I. reichenbachii* Heuff. у непосредној околини.

Марјан Никетић



Iris seminaturalis

Нови подаци о распрострањењу, као и нови таксони објављени су у следећим радовима:

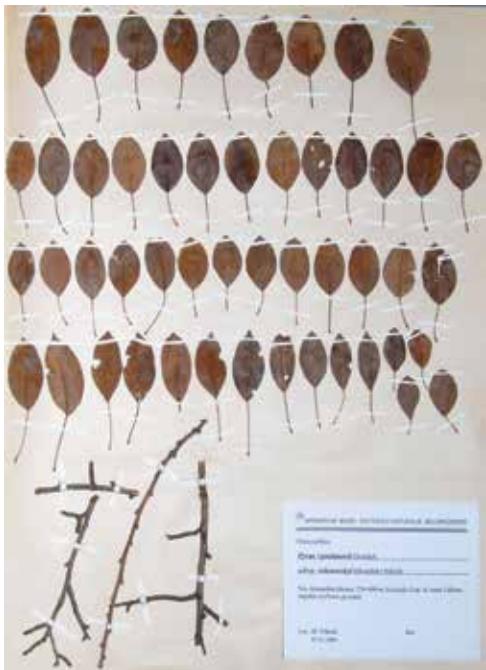
Niketić, M., Tomović, G., Perić, R., Zlatković, B., Anačkov, G., Đorđević, V., Jogan, N., Radak, B., Duraki, Š., Stanković, M., Kuzmanović, N., Lakušić, D., Stevanović, V. (2018): Material on the Annotated Checklist of Vascular Flora of Serbia. Nomenclatural, taxonomic and floristic notes I. – Bulletin of the Natural History Museum in Belgrade 11: 63-99.

Niketić, M. (2018): On the presence of *Pyrus xjordanovii* in Serbia. – Bulletin of the Natural History Museum in Belgrade 11: 181-188.

Niketić, M., Tomović, G., Sonja Siljak-Yakovlev (2018): A new spontaneous hybrid between the cultivated and wild *Iris* species from Serbia. – Bulletin of the Natural History Museum in Belgrade 11: 189-210.



Asplenium microphyllum



Pyrus

GONIOLIMON SARTORII BOISS. – Још једна нова врста за хербаријум музеја

Врста *Goniolimon sartorii* Boiss. која припада породици Plumbaginaceae је 2018. године први пут депонована у Генерални хербаријум Балканског полуострва.



Goniolimon sartorii Boiss.

Сакупљена је на стеновитим обалама Егејског мора у ували Порто Рафти. Ова врста је ендемит Балканског полуострва и њено распрострањење је везано само за Грчку, и то за Атику, Евију и Кикладе.

Фото: Урош Бузуровић

Урош Бузуровић



Goniolimon sartorii Boiss,
хербарски примерак

Станиште врсте *Goniolimon sartorii* Boiss

Флора окoline Дубровника др Луја Адамовића

Током 2018. урађена је комплетна ревизија хербарског материјала из околине Дубровника. Овај материјал је током 1931. године сакупио познати ботаничар и велики пријатељ Природњачког музеја професор др Лујо Адамовић. О др Адамовићу, као и о овој вредној збирци, можете више прочитати у поглављу Музјеј на папиру.

Мирослав Јовановић



Euphorbia exigua L.

Convolvulus cantabrica L.



Anemone coronaria L.



Euphorbia peplus L.

МИКОЛОШКА ЗБИРКА

Миколошка збирка обогаћена је за врсту – *Psilocybe serbica*.

ОПШТА ЗБИРКА ПАУКА

Гордана Грбић је поклонила 385 примерака паука.

СТУДИЈСКА ЗБИРКА ODONATA

Предраг Јакшић и Михајло Станковић поклонили су Музеју око 80 примерака вилин-коњица и других одоната.

ЗБИРКА ПТИЦА

Орнитолошкој збирци птице су поклонили Братислав Грубач, Дејан Гајић, Ђорђе Стојадиновић, Милан Пауновић, Милица Дајевић, Милош Радаковић и Шимон Хавран. Значајан број угинулих јединки преузет је од Завода за заштиту природе у Београду и његовог огранка у Нишу.

Поклоњени су: јастреб *Accipiter gentilis*, кобац *Accipiter nisus*, утина *Asio otus*, кукумавка *Athene noctua*, риђоглава патка *Aythya ferina*, буљина *Bubo bubo*, мишар *Buteo buteo*, бела рода *Ciconia ciconia*, сива врана *Corvus corone cornix*, гачац *Corvus frugilegus*, чавка *Corvus monedula*, средњи детлић *Dendrocopos medius*, ветрушка *Falco tinnunculus*, ћук *Otus scops*, сврака *Pica pica*, зимовка *Pyrrhula pyrrhula*, шумска шљука *Scolopax rusticola*, дрозд певач *Turdus philomelos*.

Птице су донете са Палића, из Великог Орашја, Старе Пазове, околине Београда и околине Ниша.

Збирка птица богатија је и за девет нових врста:

Antigone antigone, *Cereopsis novaehollandiae*, *Chloephaga poliocephala*, *Criniferoides leucogaster*, *Crossoptilon auritum*, *Phalaropus lobatus*, *Pucrasia macrolopha*, *Tadorna variegata*, *Tockus degener*



Аустралијска сива гуска *Cereopsis novaehollandiae*. Фото Wikipedia



Црвеноврата лисконога *Phalaropus lobatus*. Фото Wikipedia

ЗБИРКА РИБА

Господин Томислав Анђић је поклонио 12 примерака риба из породице шарана *Cyprinidae* из Панчевачког рита.

Бабушка *Crassius gibelio*, породице шарана. Фото <https://www.fishbase.in/photos>



Годишњак Природњачког музеја

Збирци сисара поклоњен је већи број углавном угинулих животиња из зооврта или нађених на путу: лисица *Vulpes vulpes*, шакал *Canis aureus*, *Martes foina* куна белица, степски твор *Mustela eversmannii*, водени биво *Bubalus bubalis*, куду антилопа *Tragelaphus gratus*, еланд антилопа *Taurotragus oryx*, *Strepsiceros zambezi*, видра *Lutra lutra*, двогрба камила *Camelus bactrianus*, кенгур *Macropus sp.*, веверица *Sciurus vulgaris*, срна *Capreolus capreolus*.

Животиње су стигле из Больевца, Зрењанина, Мајданпека, Ниша, Вршца, Пећинаца, Прогара, Сремских Карловаца, Старе Пазове, Намибије (Африка) и Зооврта на Палићу

Дародавци су: Драган Бошковић, Иштван Хам, Кристијан Овари (Зооврт Палић), Миливој Вучановић, Милица Германац, Милош Радаковић (Завод за заштиту природе), Небојша Стојановић, Шимон Хавран.



Лисица *Vulpes vulpes*.
Фото Миливој Вучановић



Срна *Capreolus capreolus*.
Фото Милан Пауновић



Двогрба камила *Camelus bactrianus*.
Фото Yaan - Own work, CC BY-SA 3.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=6407912>

Ове године Збирка сисара је откупила и девет реплика лобања *Homo sapiens*.

Збирке музеја 2018. године обогаћене су за преко 12000 нових примерака. Највише примерака је сакупљено за збирке инсеката (око 5000) и за ботаничке збирке (око 1600). Пријатељи музеја и дародавци обогатили су различите музејске збирке за 3294 примерака, док је откупом прибављено још 670 примерака.

ГАЛЕРИЈА ПРИРОДЊАЧКОГ МУЗЕЈА НА КАЛЕМЕГДАНУ

У периоду од 1957. до 1973. године, у згради данашње Галерије Природњачког музеја налазио се Музеј шумарства и лова, који је након тог периода припојен Природњачком музеју. Све до последње деценије прошлог века изложбену поставку чинили су ловачки трофеји принца Елима Павловича Демидова, које је кнез Павле Карађорђевић својевремено поклонио Музеју, као и мања изложба под називом „Наше шуме“. Крајем десетог века, поменути експонати пренети су у депо Музеја, а у Галерији су се смењивале многобројне изложбе различитих тематика.

Историјат Музеја шумарства и лова

Музеј шумарства и лова је израстао из збирке Лугарске школе у Параћину, 1921. године¹, мада постоје и подаци који сведоче да је настао из Шумарске школе у Алексинцу². Оно што је познато односи се на школску збирку која је пренета у Београд, тачније у Конак кнеза Милоша у Топчидеру, где је 1931. године, односно 1935.² отворен Музеј шумарства и ловства¹. Нажалост, тачне чињенице се не могу утврдити јер је целокупна архива Музеја изгорела током Другог светског рата и једини „поуздани“ доказ је једна позивница на основу које је установљено да је „оснивалац“ Музеја „Одбор за пошумљавање и уређење околине Београда“. Основан је 30. јуна 1935. године као „Шумарско-ловачки музеј витешког краља Александра I ујединитеља“.³ Такође, на основу података из архиве, познато је да су током окупације у згради Музеја били смештени немачки војници.⁴

И овај Музеј, као и већину наших музеја, прати иста судбина, а то је проблем смештаја. Према подацима из архиве, Музеј је затворен 1950. године,⁵ а већ 1951. је почело планирање изградње зграде Музеја у Топчидеру.⁶ Међутим, та идеја никада није реализована. Музеј је 1953. године премештен у зграду Саобраћајне школе на Бановом брду.⁷ Чињеница да су збирке Музеја стварно премештене у Саобраћајну школу, у архиви не постоји, али већ 1954. сви дописи у архиви говоре о томе да је Музеј смештен у недовршену зграду Шумарског факултета.

Према подацима из Архиве, директору Музеја Лазару Прибићу обећано је неколико зграда за смештај Музеја:⁸ зграда где су смештене управе паркова НО Београда, која се налази у простору Зоолошког врта; зграда старе Београдске задруге где је смештен Геолошки институт, а где је поред Музеја шумарства и лова требало да буде смештен и Природњачки музеј српске земље и зграда Војног географског института на Калемегдану.

Нажалост, ниједна од ових обећаних зграда није добијена, а музејске збирке су и даље остале смештене у згради недовршеног Шумарског факултета. О стању збирки, о самом отежаном раду Музеја, директор Лазар Прибић пише Секретаријату за просвету и културу.⁹

Архивски подаци потврђују живу преписку Музеја и Шумарског факултета и њихове скоро месечне захтеве да се реши проблем смештаја Музеја.

Конечно, фебруара 1957.¹⁰ године, Музеј је смештен у зграду Карађорђевог штаба на Кalemegdanu. Један део збирки са Шумарског факултета је одмах премештен у нови простор, други у Пионирски град,¹¹ а трећи део је остао на Шумарском факултету.

О средствима којима Музеј тада располаже, о тешком стању Музеја говори и систематизација радних места,¹² по којој Музеј има пет стално запослених и два хонорарна радника, али секретар Музеја, поред својих редовних послова, обавља и послове благајника, рачуновође и остале канцеларијске послове укључујући и писање молби за отварање три нова радна места. Према подацима из архиве, број запослених у Музеју се није мењао, тако да је 1970. у Музеју било запослено шесторо људи.¹³ Али, ту музејским мукама није крај, јер Музеј града Београда 1959. тражи исељење Музеја,¹⁴ а Шумарски факултет исте године тражи да се преостале збирке иселе са факултета.¹⁵



Галерија Природњачког музеја на Кalemegdanu, некадашњи Музеј шумарства и лова.
Снимљено 23. јуна 1962.

Да ли због свих ових притисака или је материјална ситуација била боља, тек током 1961. године се поново активира идеја о изградњи зграде Музеја. Овог пута се тражи много мања квадратура, а цео посао је поверен архитекти Ивану Куртовићу.¹⁶

Сажет историјат и рад Музеја од 1950. до 1963. може се прочитати из дописа историјском архиву Србије.¹⁷ Током свих година, без обзира на привремени смештај, или на чињеницу да је Музеј био затворен за публику, „стручњаци

Музеја су радили на научном пољу и обрађивали су теме из области шумарства и лова.“ После добијања зграде на Калемегдану, у Музеју је отворена и прва послератна изложба са темом „Дивљач и шуме Србије“. Први број Гласника Музеја шумарства и лова штампан је 1961. године, а последњи под тим именом 1973. Гласник је под именом Гласник Природњачког музеја серија Ц излазио до 1977. године, када је спојен са Гласником Природњачког музеја серија Б.

Одлука о припајању Музеја шумарства и лова Природњачком музеју у Београду донета је 12. октобра 1972. године,¹⁸ а Решење о упису у регистар установа за град Београд, 19. марта 1973. године.¹⁹

Марина Мучалица
библиотекар у пензији

-
1. Архива Музеја шумарства и лова, 1/1954, бр. 101, 22. јуни 1954;
Музеји у Београду, Београд, 1972. Без пагинације
 2. Прибић, Л. (1961): Послератни развој и рад Музеја шумарства и лова,
Гласник Музеја шумарства и лова, серија Ц, бр, 1, стр.217-222
 3. Архива Музеја шумарства и лова, 1/1963, бр 207, 23. мај 1963.
 4. Архива Музеја шумарства и лова, 1/1964, бр. 320, 30. новембар 1964
 5. Архива Музеја шумарства и лова, 1/1956, бр. 192, 24. октобар 1956
 6. Архива Музеја шумарства и лова, 1/1951, бр, 142, 20. јуни 1951;
бр. 1140, 23. Август 1951
 7. Архива Музеја шумарства и лова, 1/1953, бр. 149, 28. септембар 1953
 8. Архива Музеја шумарства и лова, 1/ 1954, бр.182, 22. новембар 1954
 9. Архива Музеја шумарства и лова, 1/1955, бр. 106, 26. јул 1955.
 10. Архива Музеја шумарства и лова, 1/ 1957, бр 17, 26. фебруар 1957.
 11. Архива Музеја шумарства и лова, 1/1957, бр. 40, 21. март 1957.
 12. Архива Музеја шумарства и лова, 1/1957, бр. 274, 19. октобар 1957.
 13. Архива Музеја шумарства и лова, 1/1970, без броја и без датума
 14. Архива Музеја шумарства и лова, 1/1959, бр. 134, 4. мај 1959.
 15. Архива Музеја шумарства и лова, 1/1959, бр. 174, 1. јун 1959.
 16. Архива Музеја шумарства и лова, 1/ 1961, бр 355, 25. август 1961.
 17. Архива Музеја шумарства и лова, 1/1964, бр 320, 30. новембар 1964.
 18. Архива Музеја шумарства и лова, 1/1972, бр.262, 12. новембар 1972
 19. Архива Музеја шумарства и лова, 1/1973, без броја, 19. март 1973.

CUSTOS MUSEI HISTORIAE NATURALIS
HONORIS CAUSA

Никола Диклић један је од деветорице истакнутих српских и југословенских природњака и научника који носи пригодно звање почасног кустоса Природњачког музеја (*Custos Musei historiae naturalis honoris causa*), а које му је додељено 1995. године поводом обележавања стогодишњице оснивања Музеја.

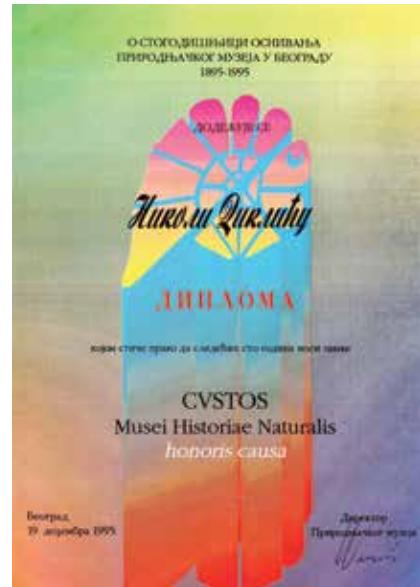
Остали власници ове јединствене титуле су академици Петар Стевановић, Никола Пантић, Александар Деспчић и Ернест Мајер (Mayer), затим Сергије Матвејев, Живко Адамовић, Слободан Глумац и Иво Савић. Заслужили су је не само због врхунских резултата у научним областима којима су се бавили већ и за нарочити однос према Музеју и бригу за постављање и одржавање високих стандарда изврсности у науци и музејској струци.

П. Стевановић, Н. Пантић, С. Матвејев, Ж. Адамовић и С. Глумац су на почетку својих каријера краће или дуже време радили у Музеју. Е. Мајер, иначе професор Универзитета у Љубљани, током неколико деценија најмање је једном годишње долазио у београдски Музеј да би у Генералном хербаријуму Балканског полуострва проучавао флору. Ту је, захваљујући одличном упоредном материјалу разрешио многе таксономске и хоролошке проблеме. Иако хемичар и технолог, А. Деспчић је ово звање добио за свесрдна, иако узалудна настојања да током свог мандата председника САНУ и председника Заједнице музеја науке и технике, обезбеди Природњачком музеју адекватну и достојну зграду.

Ипак, међу свима њима Никола Диклић заузима посебно место јер је цео радни век провео само и једино у Природњачком музеју, а свој живот и рад је у потпуности истварно уткао у живот Музеја. Зато његова титула почасног кустоса има сасвим нарочито значење, али и посебну важност за Музеј.

Не знам да ли је Диклићу Музеј био суђен, или је пак он био суђен Музеју, али као да је својим рођењем био предодређен да постане музејски целожivotни кустос и важан део његове историје. Родио се 19. децембра 1925, управо на дан Музеја, 30 година после оснивања, у њему је почeo да ради на свој 28. рођендан, а на 58. годишњицу Музеја. У пензију је отишао из Музеја 19. децембра 1990, на свој 65, односно музејски 95. рођендан.

Али, није престао да буде кустос!



Диплома почасног кустоса
Природњачког музеја



Воислав Васић, директор Природњачког музеја, уручује Диплому почасног кустоса Николи Диклићу, 1995.

Наставио је да ради на припреми материјала за едицију Флора Србије, а то је значило стално враћање биљкама у Хербаријуму Музеја.

Та, данас по обиму највећа музејска збирка, чији значај далеко превазилази зидове Музеја и границе Србије, у преддиклићевско време била је потенцијално вредна, али највећим делом необрађена и за коришћење у научне и музеолошке сврхе потпуно неподесна. Велики делови збирке били су само некласификована и неприступачна гомила осушених биљака.

Настала је од иницијалних око 500 хербаријумских табака из Панчићевог хербаријума, који су пренети у Музеј непосредно након његовог оснивања, као и биљака које је током наредних педесетак година сакупило неколико генерација ботаничара. Међу њима су били универзитетски професори из Београда Лујо Адамовић (1864–1935) и Недељко Кошанин (1874–1934) и флори предани баштован Теодор Сошка (1876–1948), сва тројица из Ботаничке баште, затим Карло Мали (Maly) из Земаљског музеја Босне и Херцеговине у Сарајеву (1874–1951) и академик Ханс Ем (Oehm) са Шумарског факултета у Скопљу (1898–1992).

Нарочито интензивно сакупљање биљака било је у периоду између I и II светског рата, захваљујући тадашњим кустосима Музеја, руским емигрантима Павлу Черњавском (1892–1969), Игору Рудском (1897–1944) и Олегу Гребеншчикову (1905–1980), који су и по неколико месеци годишње путовали широм Балканског полуострва. Сакупили су велику количину материјала на подручју југословенских земаља (посебно у Хрватској, Босни и Херцеговини, Црној Гори и Македонији), а такође и у Албанији, Бугарској и Грчкој.

Међутим, веома мали део тог драгоценог материјала био је обрађен музеолошки и научно, тако да у то време, иако обиман, ботанички материјал у Природњачком музеју још није могао да се сматра, и назове, правом музејском и научном збирком. Чекао се прави музејски мольац, у најбољем

смислу те речи, да то баснословно благо изнесе из пећине на светлост дана. Неко ко уме да изговори: „Сезаме, отвори се!”

Није га било све до 1953. када се појавио тек свршени студент биологије са Београдског универзитета, Никола Диклић, да буде постављен за кустоса ботаничара Природњачког музеја.

Уследиле су године током којих је Диклић научно (детерминација/идентификација, класификација) и музеолошки (конзервација, валоризација, документација, реорганизација) обрадио заиста велику количину до тада необрађеног и несређеног биљног материјала. Био је то почетак настајања музејске ботаничке збирке, данас познате као Генерални хербаријум Балканског полуострва (*BEO*¹).

У том великому, сложеном и одговорном послу предано су га пратили и помагали му ботаничар др Војислав Николић (музејски саветник), и у различитим периодима препаратори Милена Богдановић, Милена Ракин (касније Mayer) и Слободанка – Боба Младеновић.

Иако је њихов допринос веома вредан, Диклић је био тај који је конципирао и од хаотичне гомиле испресованих биљака основао и створио Генерални хербаријум Балканског полуострва као праву ботаничку музејску збирку утемељену на свим принципима и критеријумима ботаничке науке и музеолошке струке.

Међутим, по далекосежном значају који има Хербаријум, његов рад преузилази оквире пуког утемељивања, сређивања, обраде и организације једне музејске збирке.

Никола Диклић је створио ботаничку збирку која је:

- дуго времена у Србији била једина ботаничка научна и музејска збирка обрађена и организована као својеврсна база података о диверзитету флоре Србије и Балканског полуострва, а која уједно показује и доказује динамику и правце промена флоре у простору и времену;
- део националне културне и научне баштине од изузетне вредности;
- међународно позната и призната;
- незаobilазна у научном раду генерација ботаничара, како из Музеја тако и из других научних и образовних институција у земљи и иностранству;
- обавезна основа за израду капиталних националних едиција.

Подаци из Диклићевог Генералног хербаријума Балканског полуострва чине значајни део едиција, као што су *Флора СР Србије/Флора Србије* (САНУ, Београд 1970–1976, 1977, 1986; 1994, 2012), *Вегетација СР Србије/Вегетација Србије* (САНУ, Београд 1984; 1997, 2006), *Црвена књига флоре Србије* (Министарство за животну средину, Биолошки факултет, Завод за заштиту природе, Београд 1999), а налазе се и у многобројним националним

1 Међународна ознака Генералног хербаријума Балканског полуострва.



Н. Диклић у свом музејском амбијенту



Н. Диклић и Оља Васић: рад на припреми X тома Флоре СР Србије (радна соба О. Васић, 1985.)

и међународним научним чланцима и књигама (многобројне регионалне, локалне и специјалне Флоре; Критичка листа врста васкуларне флоре Србије, САНУ, Београд 2018; едиција *Med Checklist, Conservatoire et Jardin botanique, Genève, Med-Checeklist Trust of OPTIMA, Genève 1984, 1986, 1989; OPTIMA, Palermo, Med-Checklist Trust of OPTIMA, Geneve, Euro+Med Plantbase, Berlin, 2008*).

Међу иначе ретким српским ботаничарима који су разумели важност Ботаничког кодекса², Диклић је у његовој примени био једини експерт. Захваљујући томе музејски биљни материјал је ваљано обрађен, и у номенклатурном и класификационом погледу научно референтан, што Хербаријуму даје додатни квалитет и значај. Такође, ревизијом номенклатуре и синонимике Диклић је значајно доприносио квалитету и веродостојности података у свим томовима едиције Флора СР Србије, али и у многобројним научним чланцима и књигама других аутора.

Упоредо са обрадом и сређивањем затеченог материјала, Диклић је током следећих деценија значајно допринео не само увећавању збирке за око 200 хиљада нових примерака, које је лично сакупио највећим делом у Србији, већ и систематском употребљавању примерцима из одређених таксономских група, као што су родови *Vicia*, *Poa*, *Nereta*, или са поједињих географских подручја попут Ђердапа, Ртња, Златибора.

Све ово показује улогу, значај и допринос Николе Диклића у настајању, организовању, обради и чувању ботаничке збирке Природњачког музеја, а што је последица његове инвентивности, компетентности, стручности, упорности, истражности и одговорности.

Ми, који смо имали срећу да са њим радимо, и што је још важније да од њега учимо, могли смо да видимо и осетимо још једну, сасвим нарочиту димензију

2 International Code of Botanical Nomenclature (скуп правила, прописа и препорука за научно именовање биљака).

његовог односа према Хербаријуму и биљкама. Чак и они који су са њим само повремено били у контакту, знају да за Диклића рад са биљакама, било на терену или у збирци, није само посао кустоса и научника већ да то спада у његово схватање начина живота.

Најсрећнији је био када, готово зазидан наслаганим картонским кутијама донетим из ботаничког депоа, зарони у дељке хербаријумских табака настојећи да уочи, повеже и разуме значење особина биљака. Са хербаријумским примерцима је руковао не само онако како то налажу музејска правила рада, већ и са нарочитом пажљивошћу и такорећи нежношћу. Брижно је пазио на сваки примерак, при чему је једнаку пажњу поклањао примерцима наслеђеним од својих претходника и оним које је сам убрао, пресовао и препарирао.

Када сам 1984. почела да радим у Музеју, иза мене је већ било дванаестогодишње искуство проучавања флоре, што је подразумевало и знање и вештину сакупљања и сушења биљака и рада са хербаријумским примерцима. У то време мој радни сто се налазио у „Великој ботаничкој соби“ (на првом спрату дворишне зграде Музеја) у којој су такође радили и доктор Диклић (како сам га увек звала) и препараторка Боба Младеновић. Приметила сам да, када год отворим хербаријумску кутију и почнем да вадим табаке са биљкама, глава доктора Диклића, која се обично није видела од наслаганих кутија и омота са биљкама, дискретно изрони иза тог заклона. Убрзо сам схватила да, у близи за безбедност хербаријумског материјала, пажљиво посматра и мотри на мој начин рада.

Хербаријумски материјал је врло нерадо испуштао из вида и било му је далеко драже да наше колеге ботаничари долазе у Музеј и ту под његовим будним оком прегледају биљке, него да примерке шаље у иначе уобичајену музејску позајмицу. Неколико пута био је приморан да чак искусне и уважене колеге-ботаничаре, који нису схватали значај правилног односа према музејском материјалу, опомене на неправилно манипулисање. Нарочити однос према хербаријумским примерцима показује и то што га његово иначе уобичајено врлосталожено, пажљиво и суздржљиво понашање, у таквим ситуацијама није спречавало да „преступнику“ упути оштар прекор.

Као сваки пунокрвни теренац, Диклић је са великим задовољством и често причао о боравку на терену и сакупљању биљака, као и о разним догађајима и анегдотама. Уживао је да на теренска истраживања иде са колегама из Музеја, а дугогодишњи теренски партнери били су му колега ботаничар и пријатељ Војислав Николић, препараторка Боба Младеновић и музејски педагошки Душан Дамјановић. Повремено им се придруживала и Љиљана Анђус, ентомолог.



Дугогодишњи пријатељ, колега и сарадник: Војислав Николић



Музејски колеге и теренски партнери: Н. Диклић, Љиљана Анђус, Бобана Младеновић

блатске пешчаре, Институт за биологију ПМФ Нови Сад 1983). Током двадесетак година (1961–1983), у серији од десет флористичких чланака под насловом „Нови подаци о налазишту биљних врста у Србији”, заједно са В. Николићем објавио је драгоцену грађу за познавање диверзитета флоре и дистрибуције многих врста биљака. Ово су само неки примери његовог богатог и разноврсног научног опуса (566 библиографских јединица) који је настао током пет деценија живота са биљкама (комплетну библиографију видети у: Vasić, O. 2009, *In memoriam: Nikola Diklić (1925–2008)*. – Bull. of the Nat. Hist. Mus., Belgrade 2: 155–212).

Током своје каријере кустоса Диклић је учествовао и у реализацији многобројних изложби Природњачког музеја, у свакој у којој су нашле место биљке или биљне заједнице. Најважније међу њима су некадашња стална поставка „Природа Србије“ и „Природа Ђердапа“, као и изложбе реализоване у Галерији САНУ: „Јосиф Панчић“ (1976) и „Човек и природа“ (1984). Захваљујући Николи Диклићу и осталим сарадницима,

Новогодишњи коктел: Нена Михајловић, Вукица Диклић, Н. Диклић (Галерија Природњачког музеја, децембар 2004)

Никола Диклић је био савршени спој музејског кустоса, истраживача и научника. А Природњачки музеј му је пружио баш оне услове и амбијент који су му били потребни да се мирно исталожено, али упорно и истрајно посвети озбиљном музеолошком и научном раду, чији резултати укључују и 310 таксона за које је доказао да расту у Србији, и 14 таксона и 6 биљних заједница који су пре Диклића науци биле потпуно непознате.

У свих десет томова првог издања, и у оба до сада објављена тома другог издања Флоре Србије, Диклић, сам или у коауторству, има велики број прилога, као и у флори лековитог биља (Лековите биљке СР Србије, САНУ, Београд 1989) и неколико регионалних флора (нпр. Флора Дели-



Годишњак Природњачког музеја

ова последња је добила признање за најбоље остварење у области културе у Београду.

Поред неколико националних и међународних награда, за прву стогодишњицу Музеја Диклић је добио диплому којом је стекао право да од тада, па следећих сто година носи звање почасног кустоса Природњачког музеја. По ономе шта је за Музеј учинио, заслужује да му се звање почасног кустоса обнавља и продужава о свакој следећој стогодишњици, односно да постане део трајног музејског, али и српског јавног памћења.

Олга Васић
музејски саветник у пензији

Још о Н. Диклићу видети и у:

Vasić, O. 2008, Nikola Diklić (1925–2008). – Flora Mediterranea 18: 615–640.

Vasić, O. 2009, In memoriam: Nikola Diklić (1925-2008). – Arch. Biol. Sci. Belgrade, 61(1), 155–156.

Vasić, O. 2009, In memoriam: Nikola Diklić (1925–2008). – Bulletin of the Natural History Museum, Belgrade 2: 155–212.

Vasić, O. 2018, In memoriam: Godine i putevi Nikole Diklića (1925–2008). Deset godina posle. – Bulletin of the Natural History Museum, Belgrade 11: 249–260.

Васић, О.: Диклић Никола. У: Српска енциклопедија. – Матица српска, Српска академија наука и уметности, Нови Сад, Београд. (у штампи)

О Музеју и о 124 музејске збирке током 2018. бринуло се 43 природњака.



кустоса



препаратор



конзерватора



техничара



библиотекар



музејских
саветника



виших
кустоса



доктора
наука



виши
препаратор

12070 нових примерака у збиркама и 600 кг седимента у коме тек треба да се открије шта све од фосила садржи.

Од тога, Музеју је 8094 примерака донето са терена, 3300 је добијено на поклон, а 676 је откупљено.

26 изложби
3 у Галерији на Калемегдану и
23 путујуће

180000 посетилаца
30000 посетило
Галерију на Калемегдану.

12 дечијих
радионица
медијских **587**
појављивања

9500 пратиоца на
друштвеним мрежама

18 пројекта
13 одржаних
предавања

4 **39** објављених радова

нова издања

учешће на стручним
и научним скуповима

31



Музеј у природи

Услед умањених средстава Министарства културе Републике Србије, предвиђених за међународне пројекте, теренска екипа из Природњачког музеја у Београду, коју су чинили др Зоран Марковић, музејски саветник и Милош Миливојевић, виши геолошки препаратор, усредсредила се на ископавање седимента у околини Београда (Сланци).

Са овог налазишта, током 2018. године, прикупило се око 500 kg седимента и из њега издвојило преко 1500 примерака фосилних остатаца, како за Збирку ситних терцијарних сисара (око 1000 комада), тако и за Збирку кенозојских бескичмењака (око 350) и Збирке терцијарних риба, гмизаваца и водоземаца (око 150). Услед свега наведеног, ово је један од локалитета у близој околини Београда коме се у будућности треба озбиљније посветити.

Током јуна, теренска истраживања су вршена и на територији Босне и Херцеговине. У периоду од 18. до 27. 6. 2018. године, Зоран Марковић и Милош Миливојевић, заједно са колегама са Утрехтског универзитета (др Вилма Веселс, др Ендрју ван де Верд, др Берт ван дер Цван и Елен Маршалверд) боравили су на територији Угљевика и Бановића (БиХ).



Слој у Сланцима, предмет будућих опсежних истраживања



Главни ревир угља РиТЕ Угљевик,
поглед на Вучјак, БиХ



Просејавање седимента у Копу
угља у РиТЕ Угљевик,
Богутово Село



Површински коп угља, надомак Угљевика, Луке – Мезграја



Теренска екипа Музеја и борба са лошим временским приликама, РМУ Бановићи, БиХ

Исте активности, у циљу утврђивања геолошке старости слојева, вршene су током 2004. и 2005. године. Тада су откривене нове фосилне врсте ситних сисара, као и пратеће фауне. Овогодишња истраживања била су наставак радова у циљу употпуњавања асоцијација. Испирање седимента вршено је на Угљевичкој реци. Резидијум је донесен у Музеј ради сортирања. Из површинског копа у Богутовом Селу у Угљевику, узимани су узорци угља са остацима кичмењака који су се издвајали у лабораторијама Музеја и Уtrechtског универзитета. Идентичан процес рада извођен је и у површинском копу Луке-Мезграја, југоисточно од Угљевика. У Бановићима је узет седимент из повлате другог угљеног слоја. Трошкове смештаја у БиХ сносио је Уtrechtски универзитет и Фондација „Ханс де Брујн”.

Током септембра и почетком октобра 2018. године вршена су истраживања и у оквиру пројекта „Палеоген - истраживање најстаријих сисара Балкана“. Учесници пројекта су стручњаци из Природњачког музеја у Београду и Геолошког факултета Уtrechtског универзитета (Холандија). Пројектне активности на терену и лабораторијама финансиране су средствима Министарства културе Републике Србије и Фондације „Ханс де Брујн“.



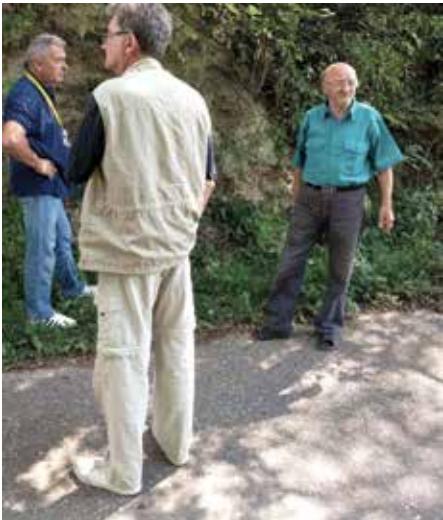
Цакови спремни за транспорт, Ралјин



Пrelиминарни преглед седимента у Кременици

Годишњак Природњачког музеја

Настављене су активности на раније истраживаним локалитетима. Најобимнија ископавања, предвиђена Пројектом, извођена су у околини Бабушнице (Раљин, Кременица и Враниште), где је обављено и сушење седимента, док је просејавање на системима сита рађено у Љуберађи.



Преговори са власником имања на коме се налазе интересантни слојеви



Планирање будућих радова

Осим наведених локалитета, екипа је радила и на локалитетима Мазгаш (запуштени рудник угља на граници са Бугарском) и Црвена Река (локалитет на делу новог ауто-пута у близини Беле Паланке). Преалиминарни преглед седимента обављан је у импровизованој лабораторији, такође у Бабушници, у мотелу „Нина“. Упоредо са обрадом материјала са поменутих локалитета вршена су ископавања и у Звонцу, Валнишу и Нашушкивици.



Мазгаш, напуштени рудник угља



Звонце, обогаћивање збирки Музеја



Валниш, место одакле је ископан фантастичан слој са фосилима



Теренска екипа Музеја у акцији,
Нашушковица

Након радова у Србији, међународна екипа одлази у Бобов Дол (Бугарска), где је одржан састанак са колегама из Бугарске (др Милорад Вацев и др Димитар Иванов) у вези са проширењем истраживања и на овај део југоисточне Европе (од 1 до 5. октобра 2018).



Фосилни материјал са свих наведених локалитета адекватно је конзервиран и музеолошки обрађен. Анализа и идентификација изведена је у Природњачком музеју у Београду и Геолошком факултету Утрехтског универзитета.

Зоран Марковић
Милош Миливојевић

Локалитет у Бобовом Долу, Бугарска

ТЕРЕНСКА ИСТРАЖИВАЊА НА ПОДРУЧЈУ ПЛАНИНА СТОЛОВИ, ДУКАТ И БЕСНА КОБИЛА

Током 2018. године извршена су теренска истраживања на подручју планина Столови, Дукат и Бесна кобила у оквиру редовних активности са циљем сакупљања хербарског и ентомолошког материјала за збирке Природњачког музеја.

Приликом ових истраживања посебна пажња посвећена је сакупљању ноћних инсеката, посебно лептира, јер нам је било у плану да у наредних пар година реализујемо изложбу о лептирима Србије и циљ нам је да ову групу инсеката прикажемо што целовитије. Осим ноћних инсеката, на овим подручјима сакупљане су током дана и многе друге врсте инсеката, мада опет, у највећој мери, разне врсте дневних лептира. Такође, сакупљен је и богат и разноврстан хербарски материјал за ботаничку збирку Природњачког музеја.

На планини Столови код Краљева боравили смо два дана (5. и 6. јуна 2018. године). Овде смо и поред лоших временских услова успели да сакупимо доста разноврсног ентомолошког и хербарског материјала. На Столовима смо имали и једну занимљиву ситуацију. Наиме, на врху планине нисмо могли да приђемо лади ниви од крда дивљих коња који су је окружили и из неког разлога лизали. Ова планина је позната по крдима дивљих коња, који ту слободно живе, а повремено им храну доноси друштво љубитеља дивљих животиња из Краљева. Они су углавном навикли на људе, али није било нимало пријатно пробијати се кроз њих да би дошли до кола, стално су нас гурали, вероватно очекујући неку храну и од нас. Неспремни на ову ситуацију, код себе смо имали само чоколадни кекс, али су се дивљи коњи, на крају, и тиме задовољили.

Дукат планину, на самом југу Србије близу Босилеграда, обишли смо у периоду од 2. до 4. јула 2018. године. И овде смо организовали веома успешан ноћни лов на инсекте на надморској висини од око 1500 m. Овде је, такође, током два дана сакупљен богат и разноврстан хербарски и ентомолошки материјал, упркос временском ограничењу и великому пространству ове предивне планине.

Столови, дивљи коњи
око теренског возила



Столови



Дукат, врх Цмоок



Бесна Кобила





Столови, *Stachys scardica*



Столови, *Alyssum murale*



Столови, *Linum tauricum*
ssp *serbicum*



Дукат, сакупљени ноћни лептири



Дукат, сакупљени инсекти у ноћном лову



Дукат, *Gonepteryx rhamni*



Дукат, *Argynnис (Argynn) paphia*



Дукат, *Trifolium pannonicum*



Дукат, *Dianthus superbus*

На Бесној кобили, планини на југу Србије, источно од Врања, боравили смо у периоду од 23. до 25. јула 2018. године. На овом терену смо најгоре прошли што се тиче количине и разноврсности сакупљеног ентомолошког и хербарског материјала. Све време током дана, уз повремене ретке прекиде, пратила нас је киша и јак ветар. Чак је и једина сува ноћ, када смо организовали ноћни лов на инсекте, била веома неповољна. Ноћна температура је брзо пала веома ниско, тако да су се сви инсекти примирили и престали са својим активностима. Како је ово веома интересантно подручје са разноврсним стаништима, Бесну кобилу би требало свакако обићи поново када временске прилике буду повољне.

Током осам дана проведених на терену сакупили смо 1859 примерака инсеката и 517 примерака биљака. Сав сакупљен ентомолошки и хербарски материјал смо препарирали, конзервирали, увелиу колектор, етикетирали, идентификовали, сместили у одговарајуће кутије и одложили у припадајуће збирке.

У ентомолошком материјалу, сакупљеном током теренских истраживања на овим локалитетима, пронађено је шест врста Heteroptera (стеница), нових за ентомофауну Србије и ови резултати су објављени у раду др Љиљане



Бесна кобила, *Argynnis (Fabriciana) niobe*



Бесна кобила, *Geranium sanguineum*



Бесна кобила, *Jovibarba heuffelii*



Бесна кобила, платно за ноћни лов лептира



Бесна кобила, *Poecilimon thoracicus*



Бесна кобила, *Psorodonotus fieberi* мужјак



Бесна кобила, *Psorodonotus fieberi* женка

Протић у Гласнику Природњачког музеја за 2018. годину под насловом „New heteroptera in Serbia“.

Нове врсте за фауну Heteroptera у Србији, које су сакупљене у оквиру ентомолошког материјала на планинама Столови, Дукат и Бесна кобила су: *Apolygus rhamnicola*, (Reuter, 1885); *Euryopicoris nitidus* (Meyer-Dür, 1843); *Orthonotus pseudoponticus* Јосифов, 1964; *Orthonotus syriacus* (Putton, 1881), *Psallus (Psallus) varians varians* (Herrich-Schaeffer, 1841), *Aelia notata* Rey, 1887.

Мирослав Јовановић
Александар Стојановић

СТУДИЈСКИ БОРАВАК У КИНИ – ПРЕДЕЛИ СЛИКАНИ ЧАЈЕМ

12 – 25. новембар 2018. године

Током новембра 2018. указала ми се јединствена прилика да накратко боравим у Кини, у својству предавача по позиву, на Десетом међународном тренинг-курсу Karst Ecological Geology and Karst Landform, који су организовали UNESCO, Међународни центар за истраживање карста и Институт за геологију карста Кинеске академије геолошких наука, под покриваштвом Министарства за природне ресурсе Народне Републике Кине. Курс је одржан на три локације: у Нанингу, Шјангшију и у Гуејлину. Осим учешћа на курсу, студијски боравак обухватио је и учешће на три међународне конференције са пратећим програмима (Сајам минерала и фосила у Нанингу), теренске екскурзије на подручју националних геопаркова Шјангши (Xiangxi) и Гуанши (Guangxi) као и стручне посете музејима и центрима за посетиоце. Одржано предавање посвећено је Европској мрежи геопаркова и промоцији и презентацији објекта природне и културне баштине у оквиру првог геопарка у Србији, чија је номинација за стицање статуса UNESCO Глобални геопарк Ђердап у току.



Учесници курса



Кина, или званично Народна Република Кина, по много чему изузетно је занимљива и необична земља. Са површином од преко 9,6 милиона квадратних километара и популацијом близу 1,5 милијарди становника, то је четврта по величини и уједно најмногољуднија држава на свету. Одликује је широк дијапазон разноврсних облика рељефа јер се највећи део њене територије простире изнад 1000 метара надморске висине, па ту преовлађују планински венци, бруда, висоравни, пустинје и полу-

Сајам минерала

Музеј у природи



Плантажа чаја



Стратотип Гузанциен

пустиње, док знатно мањи део припада равницама низим од 500 метара. С обзиром на огромно пространство које заузима и клима је разноврсна и варира од умерено континенталне на северу до суптропске и тропске на југу.

Једна је од земаља са највишим степеном биолошке разноврсности на свету, у којој се од 2011. под заштитом налази око 360 000 квадратних километара територије, на којима је успостављено више од 2600 резервата природе са различитим нивоима и степенима заштите (Хонгконг, Тајван и Малака као нису укључени).



Годишњак Природњачког музеја

Кина је и земља са највећим бројем геопаркова на свету. Геопарк је територија јасно дефинисаних граница у оквиру које се штите, презентују и промовишу не само међународно значајни објекти геонаслеђа, већ и све друге природне и културно-историјске знаменитости. Активности у геопарку усмерене су на упознавање шире јавности о разноврсним природним и културно-историјским вредностима датог подручја кроз развој туризма са циљем да се побољша социјални статус локалног становништва, подстакне њихов економски развој и унапреди заштита природне и културне баштине. У последње две деценије, захваљујући активном учешћу научне и стручне јавности, уз огромну финансијску подршку владиног и невладиног сектора, у Кини је формирano 40 светских и више од 200 националних геопаркова. Један од њих је Национални геопарк Шјангши (Xiangxi), будући кандидат за чланство у UNESCO Глобалну мрежу геопаркова.

Геопарк Шјангши се налази на југозападу Кине у оквиру Шјангши и Мијао аутономних префектура провинције Хунан. Обухвата територију од око 2700 квадратних километара на ободу карстне висоравни Јинан-Гисау; део је древ-



Платформа Тиенвен, Ајзай мост



Шума црвеног камена

не платформе Јангце, коју окружују врхови планина Вулин. Објекти геонаслеђа изузетно су разноврсни и обухватају геолошке профиле, фосилоносна налазишта, површинске и подземне облике рељефа, структурне и тектонске елементе, реликтне и активне хидрографске појаве и процесе, типове земљишта као и реликтне и активне процесе њиховог формирања. Са аспекта научног и едукативног значаја издвајају се светски стратотипски фосилоносни локалитети из камбријума, „црвена камена шума“ настала у ордовицијуму, Тиенвен платформа са кањоном и још осамдесетак објеката геонаслеђа.

Стратотипски локалитети, које је Комисија за стратиграфију Међународне уније геолошких наука (IUGS International Commission of Stratigraphy) званично признала 2006. и 2008, обухватају карбонатне стene депоноване на падини древне платформе Јангце током два временска интервала, у камбријуму – гузанчијен (Guzhangian, од пре око 500-497 милиона година), чије име потиче од провинције Гузан и Пејбиен (Paibian, пре око 497-494 милиона година) назван по градићу Пејби где су карбонатне стene и откривене. Први стратотипски локалитет издвојен је и документован на основу првог појављивања пред-



Фуронг, древни град

ставника врсте трилобита *Lejopyge laevigata*, док је на другом констатовано прво појављивање представника трилобита *Glyptagnostus reticulatus*. Шума црвеног камена (Red stone forest) има статус националног геопарка и покрива површину од 20 квадратних километара.

Карбонатне стене, чија боја варира спрам временских прилика од јаркоцрвене до тамносмеђе, стваране су током ордовицијума (пре око 485-483 милиона година), садрже обиље фосилизованих остатака и представљају редак тип карстне топографије. Призор од кога застаје дах је платформа Тиенвен (Tianwen/Tian Wen), окружена многобројним планинским врховима. Назив је изведен из древног кинеског језика и у преводу значи „питања упућена небу”, јер су у прастара времена људи веровали да на овом уздигнућу могу бити ближе свом небеском господару. На територији геопарка налази се једна атракција, мост Ајџај (Aizhai) највиши и најдужи мост на свету (висина 350 метара, дужина 1146 метара). Геопарк је и дом многих традиционалних градова и села, а један од најпознатијих је Фуронг којег називају „древни град који виси изнад водопада”. Становници су углавном припадници две националне

мањине Туђија и Мијао (Tujia & Miao), а традиционални обичај „јесењи фестивал жетве народа Мијао“ уписан је у УНЕСКО листу светске нематеријалне културне баштине.



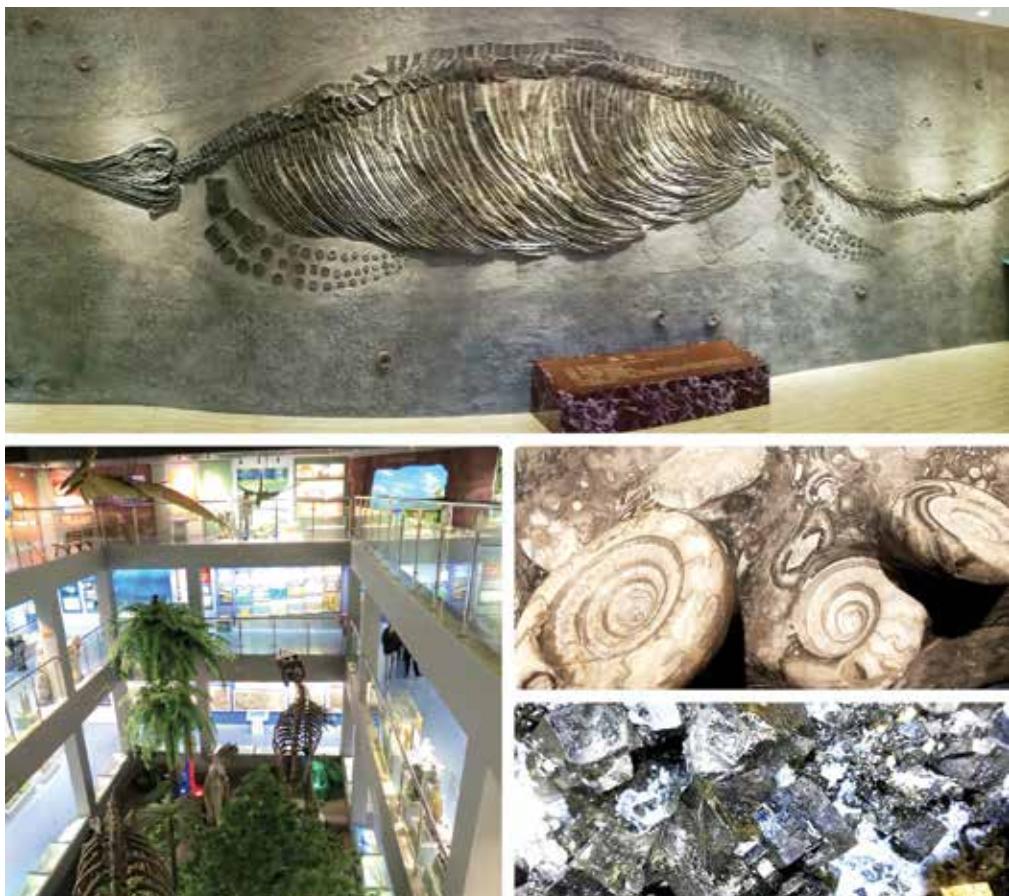
Народ Мијао

Још један изузетан пример природног наслеђа, који ће заокружити ову причу, свакако су карстна чуда. Подручје Гуејлин (Guilin), познато по својој необичној карстној топографији, налази се у централном делу јужне Кине, у оквиру аутономне префектуре Гуанши Шуан (Guangxi Zhuang) и представља једну од најатрактивнијих светских туристичких дестинација. За настанак карста на овом подручју заслужна су три кључна фактора: постојање тврдих, компактних карбонатних стена, у овом случају кречњака девонске и карбонске старости, издизање Хималаја, услед судара, а потом и подвлачења индијске тектонске плоче под азијско копно процеси који су започети пре више од



Карст Река Ли Гуејлин

200 милиона година и још трају, и топла и влажна монсунска клима која поспешује раствање кречњака. Осим многобројних пећинских система, долина, клисура и природних камених мостова, на овом простору могу се уочити две карактеристичне групе карстних феномена: фенгуин (fenglin) карст, изоловани кречњачки торњеви који се попут циновских зуба издигу изнад зелених равница и фанка (fengcong) карст, конични брежуљци груписани у гроздове. Стога не изненађује податак да се управо овде налази стратотипски локалитет континенталног, влажног тропског карста, референтна локација са аспекта еволуције карста која је 2014. године уписана у Унескову листу светске природне и културне баштине. Ниједно путовање у Гуејлин не би било потпуно без вожње чамцем по реци Ли (Lijiang/Лијијан), јер је то јединствена прилика да се виде и доживе разноликости овог живописног карстног предела.



Геолошки музеј Гујлин

Александра Маран Стевановић

СТУДИЈСКО ПУТОВАЊЕ У ИНСТИТУТ ЗА БИОДИВЕРЗИТЕТ И ЕКОСИСТЕМСКА ИСТРАЖИВАЊА И ПРИРОДЊАЧКИ МУЗЕЈ У СОФИЈИ, БУГАРСКА

25 – 30. новембар 2018. године

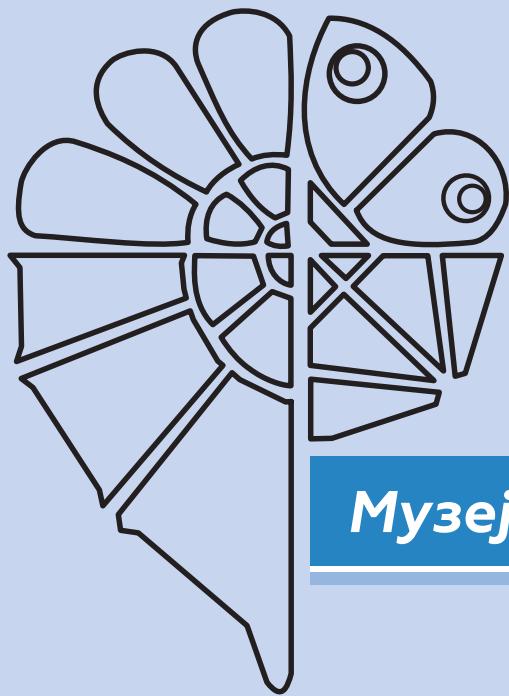
У периоду од 25. до 30. новембра 2018. године боравила сам у Институту за биодиверзитет и екосистемска истраживања, Бугарске академије наука и Природњачком музеју у Софији. Посета Институту била је договорена са др Димитром Димитровим и др Павелом Зехтинцијевим, а у Музеју нас је дочекао др Петер Шрулинков. У лабораторији Института бавила сам се прегледањем крвних размаза птица, направљених на терену по Србији и идентификацијом

учених паразита уз свесрдну помоћ колеге Димитрова. Током боравка у Институту, поред рада у лабораторији, имала сам прилику да боравим и на терену, у истраживачкој станици „Калимок“, где сам се упознала са методама рада на птицама држаних у заточеништву, узимањем крвних узорака поменутих птица и каснијом даљом обрадом узорака на најмодернијим апаратима за анализу крвних параметара.

У Природњачком музеју сам имала прилику да поред разговора са колегом кустосом и менаџером Збирке птица др Шрулинковим, обиђем и комплетну сталну поставку. Поставка Музеја је распоређена у тринест музејских соба, у којима је живи свет разврстан према класама (од бескичмењака до сисара), као и одељак у којима су изложени геолошки експонати (стене, минереали, полудраго и драго камење). Као веома стар и са дугом традицијом, Природњачки музеј у Софији нуди класичну поставку експоната препарираних животиња, изложених у стакленим витринама дрвених рамова, неколико диорама, стене и минерале.

Будући да је и бугарски Центар за прстеновање птица смештен у просторијама Природњачког музеја, кратко сам посетила и колегу др Бориса Николовог, шефа Центра. Са др Николовим сам разговарала о пословима око организовања прстеновања птица у Бугарској, поновним налазима, пројектима и плановима за следећу годину.

Далиборка Станковић



Музеј на изложби

ИЗЛОЖБЕ У ГАЛЕРИЈИ ПРИРОДЊАЧКОГ МУЗЕЈА

„СУРЛАШИ - ДИВОВИ ИЗ НАШЕ ГЕОЛОШКЕ ПРОШЛОСТИ“

Аутори: Сања Алабурић, Зоран
Марковић и Милош Миливојевић
24. 11. 2017 – 16. 7. 2018.

Изложба је отворена 2017. и успешно настављена и у 2018. Побудила је велику пажњу јавности будући да је приказивала не само еволуцију сурлаша већ је дочарала и један давно ишчезли свет праисторије, који обухвата распон од пре 30 милиона година до пре 10 000 година, тј. до краја Леденог доба (више о овој узложби можете прочитати у Годишњаку 2017).



„ПАЗИ ОТРОВНО“

Аутор изложбе: Ана Пауновић
22. 9. 2018 – 31. 12. 2018.

На овој несвакидашњој изложби био је представљен феномен отрова из природе као јединствене појаве у живом свету. Описани су њихова улога, намена и значај. Елементе изложбе сачињавали су ретко излагани и необични експонати у виду хербарских, таксидермијских и течних препарата и модела отровних гљива, биљака и животиња, а посебна атракција изложбе били су тераријуми са живим експонатима - егзотичним шкорпијама и пауцима.

Аутор изложбе

Музеј на изложби

Отрови су супстанце стране организму који, када доспеју, ре-мете нормалне животне функције и узрокују оштећења која могу да доведу и до смрти.



Црепаста корњача
Eretmochelys imbricata

Изложбу су чиниле три целине. У првој, која се састојала претежно од изложбених витрина, приказани су отровни организми као и „отровни човек“. Овде су такође приказани и поступци приликом змијског уједа, као и трговина отровним врстама. Црвеном бојом обележене су витрине у којима се налазе пасивно отровне гљиве, биљке и животиње, а црном активно отровне животиње.

Употреба и злоупотреба отрова природног порекла забележена је у најстаријим цивилизацијама од месопотамске, преко египатске, грчке и римске, до кинеске. Међутим, тек савремено добавило је масовну производњу и коришћење отрова, нарочито синтетичких.



Отровни човек

Како препознати отровне гљиве? Основно правило је да – нема универзалног правила! Током века су се накупила бројна веровања како можемо, наводно, различити отровне печурке од којих ниједно није тачно. За поуздану идентификацију је потребно много знања и искуства, као и одређена опрема: микроскоп, хемикалије и литература. Врста која је најчешће одговорна за тешка тровања код нас, али и широм света, је зелена пупавка *Amanita phalloides*.



Јегуља *Anguilla anguilla*



Месечева медуза
Aurelia sp.



Месечеве медузе

Отровне биљке представљене су фотографијама и хербарским материјалом. За отровност биљака одговорни су алкалоиди, оксалати, терпеноиди, кумарини, поликетиди, кетони, феноли, токсични протеини итд. Због присуства алкалоида са стимулативним дејством, неке биљке се користе као средства за уживање (дуван, кафа, чај).

Жутоцветни једић (*Aconitum anthora*) спада у наше најотровније биљке. Донедавно се сматрало да је ишчезао из Србије, али је пре неколико година пронађен у источној Србији, веома близу места на коме га је Јосиф Панчић првобитно нашао, пре више од 145 година.

Након биљака, представљен је и делић животињског царства који је токсичан. Према начину на који користе своје отрове, животиње се могу поделити на отровнице и отровне животиње. Отровне животиње су пасивне убице. Оне у неком делу тела стварају отров или га случајно таложе (нпр. школјке) како би се одбраниле од предатора. Немају органе за уношење отрова у тело жртве или непријатеља. Такви су, на пример, даждевњак и неке врсте жаба.



Детаљ са изложбе, посетиоци испред поставке са отровним биљкама



Отровни виваријум



Отровне змије



Крастача *Bufo Bufo*

С друге стране, отровнице су активне убице, које отрове производе у жлездама и помоћу одређених органа (зуби, бодље и др.) активно их уносе у тело жртве приликом лова или одбране. У нашим крајевима нема посебно отровних инсеката, мада неки од њих могу изазвати значајне проблеме, па и смрт, због индивидуалних алергијских реакција.

Стршљен (*Vespa crabro*) је наш најопаснији инсект и сваке године од његовог убода понеко смртно страда. Стршљени нападају жустро, без најаве и опомене, а ако је угрожен њихов осињак, одједном напад изводи велики број јединки. На сваку претњу одговарају угризима, али и убодима жаоком. С друге стране скоро сви пауци такође имају отровне жлезде, међутим већина њих није опаснија од осе или стршљена. Паукови сами контролишу своје отровне жлезде и употребљавају их само у изузетним случајевима.



Тарантула, *Theraphosidae*, виваријум

Поскок (*Vipera ammodytes*) је најопаснија и најотровнија змија у Србији. Може да порасте и до 100 см. Насупрот веровању, поскок не уме да скаче, нити да се устима ухвати за реп као неки живи точак, па да се тако скотрља низ брдо на пролазнике. Међутим, може смотати стражњи део тела, па онда уздигнути предњи део и брзо га избацити напред да угрize жртву, због тога се стиче утисак да „скаче“. Досег таквог „скока“ је 40 см. Захваљујући Институту за вирусологију, вакцине и серуме „Торлак“ изложени су противотрови који се користе у случају уједа наших змија отровница.



Поскок *Vipera ammodytes*
напада



Поскок и његов предатор – орао змијар

На отрове у природи наилазимо и на местима где их не очекујемо. Чланови експедиције на Нову Земљу, коју је водио чувени истраживач Виљем Баренц, 1596. године, отровали су се месом белог медведа којег су уловили. Симптоми тровања су укључивали ошамућеност, тешку главоболњу, болове у костима, замућен вид и повраћање. Тек половином 20. века откривено је да тровање изазива јетра белог медведа која садржи високу концентрацију ретинола.

Након представљања отровних животиња, скренута је пажња и на човека који коришћењем разних отровних стрела личи на отровнице*. Широм света и данас многа ловачка племена користе разне биљне и животињске токсине за лов и рат. На овај начин људи су се и те како приближили такозваним отровним врстама живог света. Захваљујући позајмљеним експонатима из Музеја афричке уметности приказана је радиоционална дувалњка, разне стреле и друго.

На аеродрому „Никола Тесла“ заплењено је више флаша „змијског вина“ препознатљивог по уроњеним кобрама, шкорпијама или корења биљке жен-шшен. Пиће се наводно користи као афродизијак. Након одузимања, ти предмети су предати Природњачком музеју у Београду на чување.



Бели медвед *Ursus maritimus* – отров на неочекиваним местима (фетус белог медведа, Народни музеј у Кикинди)

Друга целина изложбе приказивала је морске екосистеме. У централном делу налазила се сложена витрина, популарно названа „подморница“, због округлих отвора кроз које је могло да се завири у тајанствени морски свет. Овде су изложене отровне врсте медуза, риба и пужева као и њихови предатори - ајкуле и морске корњаче. Унутрашњост витрине била је плаве



Под морем

боје, а зелено и плаво осветљење је дочарало морске дубине. Сноп светlostи који је имитирао пробијање зрака кроз морску воду верно је дочарао осећај зарањања у воду и суочавања са отровним животињама без излагања стварној опасности која потенцијално вреба у морима и океанима. Изложене су медузе из рода *Aurelia*, као и отровне рибе (оне које отров садрже у бодљама, оне чији је угриз отован и оне чије је месо отврно). Код неких врста отров је врло јак и може озбиљно угрозити жртву.

Трећи део, који је изазвао највеће занимање публике, био је „отровни виваријум“ који се састојао од пет тераријума у којима су се налазиле живе тарантуле и шкорпије. У овом делу изложбе све је било у мраку осим усмереног светла у тераријумима, што је инспирисало многобројне посетиоце да тај тамни вилајет популарно назову „пећина“.

На самом крају изложбе налазио се информативни постер на ком су табеларно приказане смртоносне дозе за најпознатије токсичне супстанце.

Ова разноврсна изложба била је намењена широј публици и посетиоци су имали прилику да сазнају многе занимљиве ствари везане за здравље људи и животиња. Посебно су биле корисне информације власницима кућних љубимаца (онима који имају мачке, псе и др.), јер је поред сваког експоната писало да ли је и у којој мери одређена врста и њени токсини опасна за њихове љубимце.

Изложбу је отворила Данијела Ванушић, помоћник министра за заштиту културног наслеђа у Министарству културе и информисања, а о самој концепцији изложбе и експонатима говорили су др Милан Пауновић, директор

Природњачког музеја, и др Ана Пауновић, аутор изложбе.

Поставку изложбе и штампање каталога финансијски су подржали Министарство културе и информисања Републике Србије. Изложба је реализована захваљујући великим броју сарадника из Природњачког музеја, као и бројним позајмљеним експонатима из Музеја афричке уметности у Београду, Народног музеја из Кикинде, Института за вирусологију, вакцине и серуме „Торлак”, као и експонатима из приватне збирке госпође Лепосаве Стефановић.

Текстови, етикете као и каталог изложбе били су на српском и енглеском језику. Изложба је била обогаћена и пригодним креативним радионицама.

Ана Пауновић



Отварање изложбе, Данијела Ванушић, помоћник министра за заштиту културног наслеђа



ГОСТУЈУЋА ИЗЛОЖБА У ГАЛЕРИЈИ ПРИРОДЊАЧКОГ МУЗЕЈА МИЛАН ЖИВКОВИЋ, ФОТОГРАФ У ЦАРСТВУ ПРИРОДЕ

Аутор изложбе: Милан Живковић
24. 7. 2018 – 10. 9. 2018

Милан Живковић, реномирани професионални фотограф, који је своју каријеру започео у Природњачком музеју у Београду, дугогодишњи уредник јединственог часописа *Refoto* и добитник више од 200 признања за фотографски рад, одлучио је да своју изузетно вредну збирку фотографија природе Србије, насталу током последњих тридесет година, поклони Природњачком музеју.

Тим поводом Природњачки музеј излаже један део материјала под насловом „Фотограф у царству природе“. Фотографије на изложби само су део велике збирке од

више стотина фотографија и дијапозитива снимљених у Србији и околним земљама током вишедеценијске каријере.

На изложби су приказане фотографије природе, формата 60 x 42 см, урађене поштујући принципе Epson Digigraphie, који поставља захтевне стандарде у процесу архивирања. Дакле, уз пратећи сертификат који сведочи да су фотографије израђене уз поштовање ригорозних музеолошких и архивних стандарда. То подразумева непромењену трајност више стотина година. Овакав квалитет је обавезујући за музејско архивирање фотографија у боји. Милан Живковић је један од првих фотографа у свету који је добио овај сертификат.

Природњачке фотографије имају научну вредност, јер су на њима забележене информације о локацијама и времену снимања и документовани бројни подаци о природи Србије. Због својих естетских вредности и композиције, танка је линија између документа и уметности, и оне додатно сведоче о хармонији коју налазимо у природи. Суптилни детаљи забележени макро-објективима, необични углови, или драматични призори уништавања, покрећу емоције и свест о лепоти и крхкости природе чији смо и сами део. Осим тога, фотографије у Музеј доносе и нешто сасвим посебно. Оне су једини начин да се у депоје пренесе целовитост екосистема, предела и међусобних односа у природи, која се никако не може сагледати из појединачних експоната, који чине највећи део природњачких збирки.

Борис Иванчевић



Детаљ са изложбе

ИЗЛОЖБЕ ИЗВАН ГАЛЕРИЈСКОГ ПРОСТОРА ПРИРОДЊАЧКОГ МУЗЕЈА КРОЗ СВЕТ ИНСЕКАТА СРБИЈЕ

Аутори изложбе: Александар Стојановић,
Мирослав Јовановић

Београдски сајам, 31. 3 – 7. 4. 2018.
Авалски торањ, 4. 2018 – 24. 4. 2018.

Завичајни музеј, Петровац на
Млави, 29. 9 – 1. 11. 2018.



Изложба на Београдском сајму



Изложба у галеријском простору
испод Авалског торња

На изложби „Кроз свет инсеката Србије“ публика је могла да се упозна са изузетном, готово бескрајном, бројношћу и разноврсношћу инсеката Србије, њиховим невероватним бојама и облицима.



Публика

Сав препариран ентомолошки материјал приказан на изложби, сакупљан је последњих 30 година на подручју Србије. Овај брижно припремљен материјал је изложен у 131 ентомолошкој кутији и разврстан према редовима, фамилијама и врстама којима припада. Сваки примерак (односногрупа примерака) означена је посебном етикетом на којој се поред стручног назива врсте налази и народно име на српском и/или енглеском језику уколико постоји.

Осим материјала у ентомолошким кутијама, сваки ред инсеката представљен је и кратким текстом о његовим

основним обележјима и приказом појединих његових представника оригиналним фотографијама у природном окружењу. Неколико редова инсеката, који су малих димензија, представљено је илустрацијама карактеристичних представника, посебно урађеним за ову изложбу.



Директорка музеја у Петровцу и аутори изложбе



Детаљ са изложбе

На једном месту, посетиоци су могли да виде многе врсте инсеката које је у природи немогуће наћи истовремено у тој бројности и разноврсности. На изложби се могло видети чак 1.737 врста свих група инсеката са преко 9.500 препарираних примерака, али не треба никако изгубити из вида да је то само мали део врста које живе у нашој земљи. Посебност изложбе је управо њена разноврсност и богатство приказаних примерака.

Мирослав Јовановић

ЦРНО И БЕЛО – ПРИЧА О ЧОКОЛАДИ

Аутори изложбе: Деса Ђорђевић
Милутиновић, Олга Васић
Општина Врачар, Београд, 13. 4 – 4.
5. 2018. | Музеј Срема у Сремској
Митровици 14. мај – 11. јун 2018. | Музеј
града Новог Сада 13. 9. до 30. 10. 2018.

Изложба „Црно и бело – прича о чоколади“ током 2018. гостовалаје у општини Врачар, у Београду, а затим у Сремској Митровици и у Новом Саду. У Сремској Митровици, у Музеју Срема, била је гост током Европске ноћи музеја, док је у Музеју града Новог Сада гостовала током Дана европске баштине.

Деца су увек најбројнија публика на изложби о чоколади (Музеј Срема).





Необична колекција омота од чоколада господина Петра Богдановића (Барселона, Шпанија) била је први пут приказана на изложби у Новом Саду.

АЛЕРГЕНЕ БИЉКЕ

Аутори изложбе: Марко Несторовић,
Мирослав Јовановић
Полимски музеј Беране, Република Црна
Гора 28. 7 – 28. 8. 2018.
Замак културе Белимарковић, Врњачка
Бања, 12. 5. 2018 – 8. 6. 2018.



Детаљ са изложбе

Музеј на изложби

69

У Црној Гори изложба је отворена у оквиру манифестације „Беранско културно љето“, као једна у низу активности које је Полимски музеј из Берана реализовао у оквиру међународне сарадње са сродним културним установама, под покровитељством Министарства науке Црне Горе и Општине Беране.



Замак културе Белимарковић, Врњачка Бања

Поводом Националне манифестације Музеји Србије „Музеји за 10“, у Врњачкој Бањи је постављена изложба о алергеним биљкама. Путем постера, фотографија, хербаријумског материјала и узорака из природе на стручан, али и популаран, начин представљене су биљке нашег окружења које изазивају поленску алергију. Према подацима Светске здравствене организације, у последњих тридесет година, представља све већи здравствени проблем становништва.

У уводном делу изложбе представљен је историјски ток схватања поленских алергија са посебним освртом на пионира алергологије у Србији. Затим, представљен је медицински аспект поленских алергија, календар полена у ваздуху, лабораторијска обрада полена. Објашњене су биолошке особине полена. Разноврсност и грађа полена приказана је моделима поленових зрна, као и фотографијама светлосне и електронске микроскопије.

Главно тежиште изложбе базира се на реконструкцији сезонске динамике цветања алергених биљака у току вегетационог периода на подручју Србије. У складу са стандардима Међународне асоцијације за аеробиологију, представљене алергене биљке сврстане су у три групе: дрвеће, трава и корови.

Посебну целину изложбе чини део у коме је представљена најважнија и најопаснија алергена биљка на свету – амброзија. Овај део објашњава историјски ток ширења амброзије у свету, биолошке и еколошке особине ове биљке, као и начине њеног сузбијања.



Детаљи са изложбе

На овој изложби, посетиоци су могли разгледати изложене експонате и информисати се о алергијским својствима полена многих биљака које нас окружују. Пре свега дрвећа – брезе, леске, црног и белог бора, јеле, јавора, тује, оморике, цера, храста. Затим трава, као што су попино прасе, лисичији реп, пшеница, овас, јечам, кукуруз, раж и трска. Посебна пажња посвећена је алергенним особинама амброзије и упутствима како се изборити с овим узрочником алергије.

Марко Несторовић
Мирослав Јовановић



АМБРОЗИЈА, 155 ГОДИНА У ЕВРОПИ, 65 ГОДИНА У СРБИЈИ

Аутори изложбе: Мирослав Јовановић,
Марко Несторовић
Београдски сајам,
1. 10. 2018 – 5. 10. 2018.

Године 2018. навршава се 155 година од када је амброзија први пут регистрована у Европи и 65 година од када је примећена у Србији. Тим поводом представљена је изложбена поставка о овој биљци.

Амброзија је најпознатија и најопаснија алергена биљка на свету. Њен полен изазива алергију код 10 одсто људи, а узрочник је 50-60 одсто свих поленских алергија. Код најосетљивијих особа 8-20

Модел поленовог зрна



Детаљ са изложбе

поленових зрна у 1 m³ ваздуха може да изазове јаке реакције, а само једна биљка амброзије продукује и до 8 милијарди поленових зрна. У реализацији ове изложбе учествовали су стручњаци Градског завода за болести плућа и туберкулозу у Београду, Агенције за заштиту животне средине у Београду, Пољопривредног факултета у Новом Саду, као и кустоси, конзерватори, препаратори и ликовни дизајнери Природњачког музеја.

Марко Несторовић

ШУМОВИ МОРА

Аутор изложбе: Биљана Митровић
Гостујућа изложба у Звичајном
музеју у Петровцу на Млави.
27. 9. 2018. до 1. 11. 2018.

Током септембра
и октобра 2018.
изложба Шумови
мора гостовала је
у Звичајном музеју
у Петровцу
на Млави.



Детаљ са изложбе

ОД ЂЕЛИЈЕ ДО ДОМЕНА ЕВОЛУЦИЈА ЖИВОТА НА ЗЕМЉИ

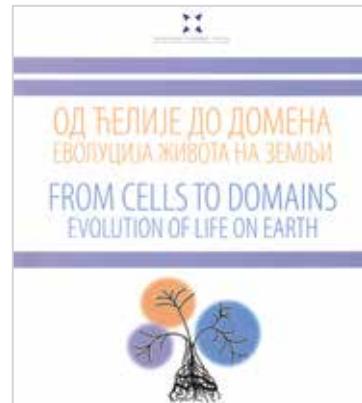
Аутори изложбе: група аутора
Музеј науке и технике,
3. мај – 4. јун 2018.

Изложбу је организовало Српско еволуционо друштво у сарадњи са Музејом науке и технике и Природњачким музејом. Природњачки музеј је учествовао у делу који описује еволуцију живота током палеозоика, мезозоика и кенозоика. За ову прилику изложени су експонати из Палеоботаничке збирке, Збирке палеозојских и мезозојских инвертебрата, Збирке крупних терцијарних сисара и Збирке метеорита. Текстове и експонате припремили су кустоси Деса Ђорђевић, Миљутиновић, Сања Алабурић, Александра Маран Стевановић и Александар Луковић.

Изложбу је пратио и истоимени каталог.



Детаљ са изложбе



Каталог изложбе

СПОМЕНИК ПРИРОДЕ „ПРЕБРЕЗА“ – ПОСТАВКА ИЗЛОЖБЕНИХ ЕКСПОНАТА 2018. ГОДИНЕ

Аутор изложбе: Зоран Марковић
и Милош Миловојевић
Глуви поток, Горња Пребреза код Блаца,
стална поставка у природи

Зоран Марковић и Милош Миловојевић су почетком децембра у заштићеном подручју Споменика природе поставили осам нових експоната (мулажа), у нове калоте, сферне витрине од клирита. Овим је садржај изложбе обогаћен новим атрактивним предметима из природе који дају вернију слику о животиња ових простора од пре око 13 милиона година.



Постављање експоната



Реплика доње вилице



Коначни изглед поставке

СКЕЛЕТИ УЖИВО

Аутор изложбе: Милан Пауновић
Природословни музеј Дубровник,
Хрватска | 27. 1. 2018 – 15. 6. 2018.

У периоду од 23. јануара до 14. јуна 2018. године изложба Скелети уживо под именом „Костури уживо“ је гостовала у Природословном музеју Дубровник (ПМД) у Републици Хрватској. Уз велики ентузијазам и жељу да угосте нашу изложбу, равнатаљица ПМД мр Ана Ку-

Присутним се обратио аутор изложбе и директор Природњачког музеја, др Милан Пауновић



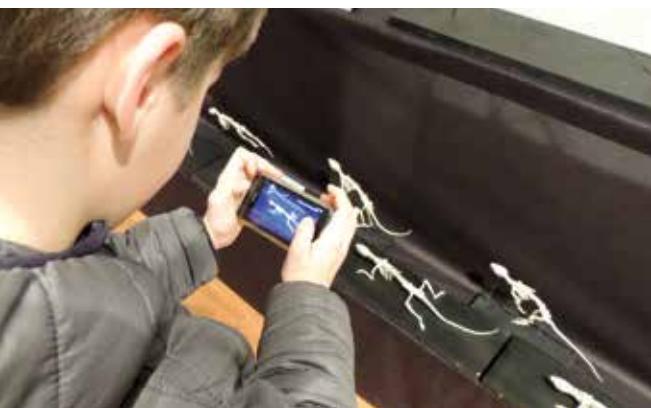
Годишњак Природњачког музеја

зман и њене колегинице својски су се потрудиле да нашој екипи која је учествовала у изради поставке, њеном отварању за публику, а на крају и у њеном скидању, паковању и транспорту назад у Београд, омогуће угодан боравак у предивном каменом здању ПМД, старом граду и тврђави, као и све услове за брз и ефикасан рад. Планирање и израду поставке су реализовали инж. Миррослав Јовановић, виши конзерватор и инж. Александар Стојановић, конзерватор, уз малу помоћ др Милана Пауновића, аутора изложбе. Изложбу је видело 10.430 посетилаца. Транспорт и паковање експоната су поверили реномираном предузећу Кунсттранс, на челу са директором српскоггранка г. Ђорђем Бранковићем.

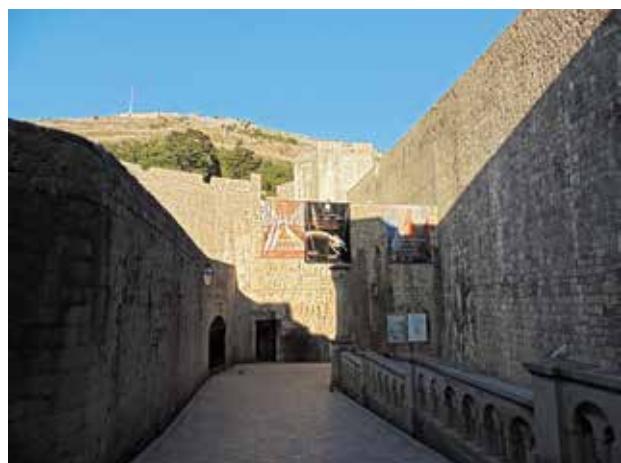
Милан Пауновић



Детаљи са изложбе



Деца Дубровника - главни посетиоци



На путу до изложбе



Предах након постављања изложбе



Скелети уживо

СТАРО И НЕСТАЛО ВОЋЕ СРБИЈЕ

Аутор изложбе: Александра Савић,
Народни музеј, Аранђеловац
19. 1. - 10. 5. 2018

Изложба је у овом крају Шумадије нашла на веома леп одзив, посебно јер је аранђеловачки крај изразито воћарски крај, где се још увек, по двориштима домаћина могу пронаћи стари сорте воћа. Сматра се да је из овог краја потекла и стара сорта шљиве - црвена ранка или даросавка, која је добила назив по селу Даросава у близини Аранђеловца. Изложбу је видео велики број посетилаца, међу којима је било највише школске публике.



Поставка изложбе у Народном музеју Аранђеловац



Детаљ изложбе у Народном музеју Аранђеловац

Александра Савић

Годишњак Природњачког музеја

КАФА, УЗБУДЉИВА ПРИЧА О ДОБРОМ УКУСУ

Аутор изложбе: Александра Савић,
Завичајни музеј Параћин, 22.12.2017 –
30.1.2018. | Замак културе Врњачка
Бања, 21.1. – 5. 9.2018. | Музей у
Трстенику 16.5. - 12.7.2018. | Народни
музеј Ваљево 15.8. - 3.9.2018. | Музей
у Смедереву 5.9.2018. - 8.10.2018.

Изложба "Кафа, узбудљива прича о добром укусу", током 2018. гостовала је у музејима пет српских градова: Параћину, Врњачкој Бањи, Трстенику, Ваљеву и Смедереву. Циљ изложбе о кафи је упознавање са бильком и напитком кафе, који чини нашу свакодневицу, а о којој се веома мало зна. Кафа је на изложби представљена из више аспекта: биолошког, хемијског, медицинског, историјског, етнолошког, и као посебан културолошки феномен препознатљив у свету и у свим сферама живота, од пословног, преко приватног и породичног. Уз бројне експонате, како бильке кафе, тако и плодова кафе са различитих локалитета у Свету, као и бројних предмета за употребу кафе, она је публици представљена на стручан и атрактиван начин.



Отварање изложбе у Смедереву у оквиру манифестације Смедеревска јесен



Александра Савић

Поставка изложбе у Трстенику, у
оквиру манифестације „Музеји за 10“

МЕТЕОРИТИ - ГЛАСНИЦИ СВЕМИРА

Аутор: Александар Луковић
Завичајни музеј у Параћину, 11.
4. – 11. 5. 2018. | Народни музеј
Краљево, 14.5 – 11.6.2018

Изложба представља јединствену прилику да се шире јавност упозна са неколико највреднијих оригиналних експоната који се налазе у збиркама Природњачког музеја. То су свакако Сокобањски, Јелички и Димитровградски метеорит као и метеорити са других познатих локалитета у свету.



Сокобањски метеорит



Јелички метеорит



Димитровградски метеорит

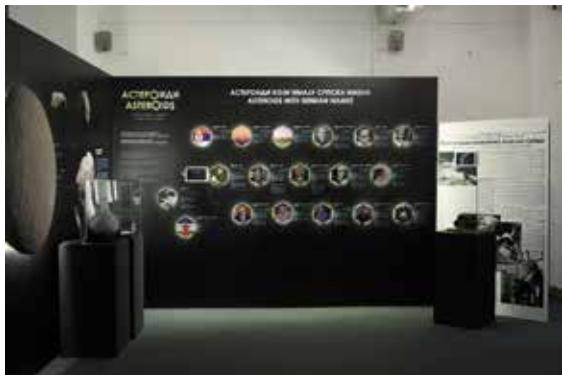
Метеорити су увек интересантна и атрактивна тема., али упркос томе препознати метеорит није лако, чак и када је његов пад примећен. Кроз изложбу посетиоци су имали могућност да науче како да разликују метеорит од обичног стенског материјала са Земље, а такође су могли да се информишу о основним карактеристикама метеорита као што су порекло, подела, важности њиховог проучавања и др. Изложбу је пратио истоимени каталог.

Александар Луковић

АСТЕРОИДИ – МАЛИ КАМЕНИ СВЕТОВИ

Аутор Наташа Тодоровић
Галерија Науке и технике
САНУ 20.12.2018. – 9.2.2019.

Изложба „Астероиди, мали камени светови“ има за циљ да шире јавност упозна са малим телима Сунчевог система, астероидима и њиховом улогом у развоју живота на земљи, њиховим значајем за науку, као и будућим перспективама које се односе на астероиде. Део изложбе бави се и богатом научном заоставштином у посматрањима малих планета са Астрономске опсерваторије у Београду.



Детаљи са изложбе



Аутор изложбе

ФОТОГРАФ У ЦАРСТВУ ПРИРОДЕ

Аутор: Милан Живковић
Општина Врачар, Београд, август-октобар 2018. | Покрајински завод за заштиту природе, Нови Сад 12.12.2018 – 1.2.2019.

У реализацији изложбе коју је организовала Астрономска опсерваторија у Београду на челу са др Наташом Тодоровић научним сарадником Опсерваторије, учествовао је, са неколико експоната, и кустос Природњачког музеја Александар Луковић.

Текст и фотографије су преузети са www.sanu.ac.rs

Изложба је после премијерне поставке у Галерији Природњачког музеја на Калемегдану, гостовала у изложбеном простору општине Врачар у Београду као и у Покрајинском заводу у Новом Саду.

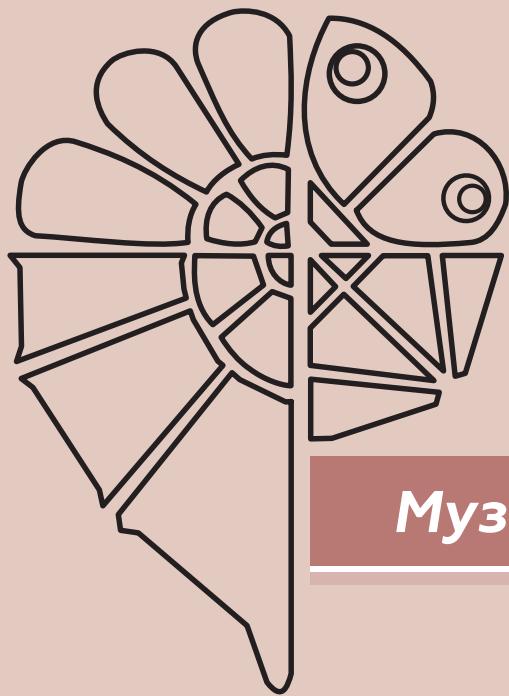
Позивнивца за изложбу у Покрајинском заводу за заштиту природе

Изложба организована је у склопу изложби фотографија коју организујемо у соради са Природњачким музејом у Београду.

„ФОТОГРАФ У ЦАРСТВУ ПРИРОДЕ“

Аутор: Милан Живковић





Музеј на папиру



СТРУЧНА И НАУЧНА ЗВАЊА

КУСТОС

Урош БУЗУРОВИЋ положио је кустоски испит у мају 2018. године. Тема хабилитационог рада била је „Преглед и ревизија хербарских примерака фамилије Plumbaginaceae из Генералног хербаријума Балканског полуострва (БЕО)“. Полагањем одговарајућих испита и одбраном поменутог рада, Урош је стекао звање кустоса.

Богатство хербарског материјала Природњачког музеја.

ВИШИ КУСТОС

Марко РАКОВИЋ је 3. децембра 2018. године стекао стручно звање вишег кустоса хабилитационим радом под називом „Коришћење збирки птица у научне сврхе на примеру обичног звиждка (*Phylloscopus collybita*)“.

МУЗЕЈСКИ САВЕТНИК

Мирослав ЈОВАНОВИЋ је током 2018. године стекао стручно звање музејски саветник. Његов хабилитациони рад носи назив „Хербарска збирка Флора околине Дубровника проф. др Луја Адамовића у хербаријуму Природњачког музеја у Београду“.

Александра САВИЋ стекла је звање музејски саветник презентовањем хабилитационог рада на тему „Пројекат и изложба „Старо и нестало воће Србије“, интерактивни музеолошки концепт“.

ДОКТОР НАУКА

Далиборка СТАНКОВИЋ је 27. септембра 2018. године, на Департману за биологију и екологију Природно математичког факултета Универзитета у Новом Саду, одбранила докторску дисертацију под називом „Распрострањеност *Haemosporidia* у популацијама миграторних и седентарних врста птица певачица (*Passeriformes*) у Србији“. Кратак извод из пера ауторке ове дисертације можете прочитати у наредним пасусима.

ИСТРАЖИВАЧ САРАДНИК

Урош Бузуровић је 2018. године поново изабран у звање истраживач сарадник на Биолошком факултету Универзитета у Београду.

Татјана Милић Бабић

ХАБИЛИТАЦИОНИ РАДОВИ

ПРЕГЛЕД И РЕВИЗИЈА ХЕРБАРСКИХ ПРИМЕРАКА ФАМИЛИЈЕ PLUMBAGINACEAE ИЗ ГЕНЕРАЛНОГ ХЕРБАРИЈУМА БАЛКАНСКОГ ПОЛУОСТРВА (БЕО)

Рад Уроша Бузуровића садржи 31 страницу куцаног текста, илустроване прилоге у виду седам слика (од којих су три фотографије из Хербаријума БЕО и четири графика), као и 22 карте дистрибуције таксона на подручју југоисточне Европе, Апенинског полуострва и Украјине.

У уводном поглављу наведен је кратак историјат и садашње стање Генералног хербаријума Балканског полуострва (БЕО), као и његов значај у културној баштини и научним истраживањима. Такође су дата општа разматрања основних карактеристика фамилије *Plumbaginaceae*, као и за све родове који су депоновани у збирци са систематског, морфолошког и биogeографског аспекта.



Goniolimon dalmaticum Rchb.



Главни хербар Балканског полуострва



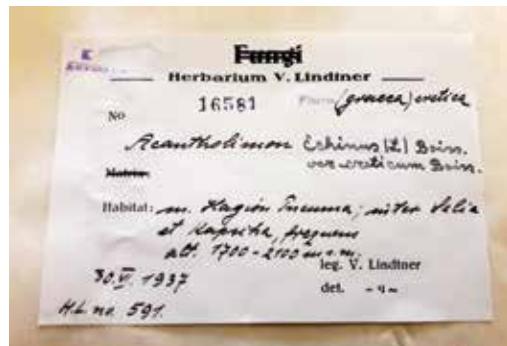
Acantholimon echinus (L.) Boiss.

У поглављу материјал и методе, даје се приказ свих поступака и техника које су употребљене за прикупљање података, као и за анализу сакупљених примерака.

На основу прегледаних и ревидираних примерака, формиран је систематски инвентар који броји 351 хербарски табак врста из фамилије *Plumbaginaceae*.



Део музејског хербара



Једна од оригиналних етикета хербарског материјала прикупљеног још 1937. године.



У седам хербарских кутија налазе се врсте из родова *Acantholimon*, *Armeria*, *Goniolimon*, *Limonium* i *Plumbago*. Највећи број хербарских табака је констатован за род *Armeria* (220), а најмањи за род *Acantholimon* (4).

За све таксоне на нивоу врсте (22 врсте) приказане су стандардне, 10x10 km, УТМ карте распрострањења на подручју југоисточне Европе, Италије и Украјине.

Фотографије и текст
Урош Бузуровић

Armeria rumelica Boiss.

ХЕРБАРСКА ЗБИРКА ФЛОРА ОКОЛИНЕ ДУБРОВНИКА ПРОФ. ДР ЛУЈА АДАМОВИЋА У ХЕРБАРИЈУМУ ПРИРОДЊАЧКОГ МУЗЕЈА У БЕОГРАДУ

Мирослав Јовановић стекао је стручно звање музејски саветник 3. децембра 2018. године хабилитационим радом „Хербарска збирка Флора околне Дубровника проф. др Луја Адамовића у хербаријуму Природњачког музеја у Београду“.



Lagurus ovatus L., пре обраде.



Lagurus ovatus L., после обраде.

У хабилитационом раду представљен је процес комплетне музеолошко-конзерваторске обраде примерака из збирке Луја Адамовића. Из веома лошег стања, у којем се налазила, збирка је доведена на ниво на којем се може користити и још дуго трајати.

Проф. др Лујо Адамовић (1864-1935) убраја се у најзначајније ботаничаре нашег подручја с краја 19. и почетка 20. века. Рођен је у Ровињу, а одрастао у Дубровнику. Студије природних наука завршио је у Београду код професора др Јосифа Панчића док је докторске студије завршио у Бечу. Службовао је као професор у гимназијама у више градова у Србији, а 1900. године изабран је за професора ботанике у Великој школи у Београду. У два наврата, 1901-1905. и 1915-1918. био је управник Ботаничке баште у Београду. У периоду 1907-1914. радио је на Универзитету у Бечу.

Током своје научне каријере објавио је 61 научни рад из флористике и геоботанике. Највећи број радова објавио је у немачким и аустријским научним часописима. Проучавао је флору и вегетацију Балканског и Апенинског полуострва, а посебно је обрађивао подручја Србије, Црне Горе, Бугарске и Далмације.

Справом се сматра да је после Јосифа Панчића на пољу систематике најзаслужнији Лујо Адамовић. Званична ботаничка наука данас признаје 11 врста које је он описао док је ревизијама и научним проверама статус осталих врста, које је такође описао Адамовић, изменењен.

Хербарска збирка Флора околине Дубровника, која се чува у хербаријуму Природњачког музеја у Београду, обухвата 599 хербарских табака са 2307 примерака биљака као и 49 фамилија биљака са 140

родова и 205 биљних врста и нижих таксономских категорија. Хербарски материјал ове збирке је сакупљен 1931. године у околини Дубровника и у њој су заступљене разноврсне врсте биљака, од папрати до орхијдеја, тако да она даје добар увид у разноврсност биљног покривача овог подручја. Поред историјског и научног, значај ове збирке огледа се и у томе што се на једном месту налази већа количина хербарског материјала које је сакупио Лујо Адамовић, будући да се хербарски материјал, који је он својевремено сакупљао, налази углавном по разним институцијама у иностранству, док је

један део разврстан у хербаријуму Института за ботанику Ботаничке баште „Јевремовац“ у Београду.

У раду је дат приказ првобитног стања хербарских примерака и целе збирке уопште, која је била у веома лошем стању, и приказ како све то изгледа након комплетне музеолошко-конзерваторске обраде. Урађена је комплетна фотодокументација, хербарски материјал је идентификован, урађен је комплетан списак хербарских примерака збирке, а сви подаци су унесени и у базу података. На крају је комплетно срећен и заштићен материјал смештен у нове хербарске кутије. Од сада ће, захваљујући овој комплетној обради, свако ко буде на било који начин заинтересован за ову збирку, имати много бољи увид у њу.

Овим горе наведеним и извршеним радњама остварен је главни циљ овог посла - да се једна стара и вредна хербарска збирка спаси од пропадања, адекватно заштити и доведе у стање дуготрајног коришћења.



Хербар у новој кутији.

Текст и фотографије
Мирослав Јовановић

ПРОЈЕКАТ И ИЗЛОЖБА „СТАРО И НЕСТАЛО ВОЋЕ СРБИЈЕ“, ИНТЕРАКТИВНИ МУЗЕОЛОШКИ КОНЦЕПТ

Александра Савић, виши кустос, маја 2018. стекла је звање – музејски саветник. Хабилитациони рад је рађен на тему „Пројекат и изложба „Старо и нестало воће Србије“, интерактивни музеолошки концепт“. Ментор рада био је др Љубиша Васиљевић, музејски саветник Народног музеја Крушевац.

Предмет хабилитационог рада је реализација интерактивног музеолошког пројекта „Старо и нестало воће Србије“ у Природњачком музеју у Београду, који је остварен са циљем да се прикупе и сачувaju подаци о разноврсности традиционалних и аутохтоних сорти воћа на подручју Србије у виду музејске збирке, као и њихова промоција путем истоимене музејске изложбе.

Природњачки музеј у Београду у свом музејском фонду у оквиру Биолошког сектора поседује Збирку воћа (БЕО 582.634.1) у оквиру које проучава старе сорте воћа као део природног наслеђа Србије и Балканског полуострва. Оснивач збирке и аутор пројекта, Александра Савић, имала је за циљ формирање музејске Збирке воћа као базе документације (флористичке, фото и фонодокументације), која би похрањивала податке о разноврсности воћних врста и сорти, као и података о њиховој употреби у исхрани људи, етномедицини, распространењу, обичајима и начину коришћења.

Пројекат започет 2005. године под називом „Иницијална Збирка воћа Природњачког музеја – аутохтоно и гајено воће рудничко-таковског краја“ подржао је Сектор за генетичке ресурсе Министарства пољопривреде Републике Србије. Циљ пројекта је формирање музејске збирке аутохтоног воћа рудничко-таковске области у Шумадији, као изразито воћарском крају, у циљу документовања њене природне, културне, историјске и етноботаничке баштине. До 2008. године прикупљено је 1200 хербарских узорака дивљег и гајеног воћа рудничко-таковског краја (централна Србија, општина Горњи Милановац), сачињена је база фотодокументације која броји око 1000 фотографија карактеристичног воћа и начињени су бројни фонозаписи разговора са мештанима, стручњацима и воћарима поменутог краја.

Током времена иницијална Збирка воћа рудничко-таковског краја прерасла је у Збирку воћа Србије, која је депонована у хербаријуму Природњачког музеја.

Као резултат вишегодишњег теренског истраживања, Музеј је 2013. године приредио изложбу „Старо и нестало воће Србије“ и истоимену публикацију. Изложба је у периоду 2013-2018. година реализовала укупно 31 гостовање у музејима, културним центрима, галеријама и школама широм Србије. Забележено је 40.494 посетилаца, што сведочи о великој популарности изложбе, која је привукла и значајну медијску пажњу.

Изложба је имала за циљ не само да информише посетиоце о значају стarih сорти воћа, већ и да их мотивише да у својим сеоским домаћинствима сачувају традиционалне сорте. Организована је са намером да се истакне значај о богатству и разноврсности великог броја сорти карактеристичног воћа на подручју Србије и Балкана у циљу промоције руралне баштине, афирмације традиционалних вредности и очувања генофонда аутохтоног воћа Балканског полуострва, које се неповратно губи.

Александра Савић

РАСПРОСТРАЊЕНОСТ HAEMOSPORIDIA У ПОПУЛАЦИЈАМА МИГРАТОРНИХ И СЕДЕНТАРНИХ ВРСТА ПЕВАЧИЦА (PASSERIFORMES) У СРБИЈИ

Далиборка Станковић је 27. септембра 2018. године, је успешно одбранила докторску дисертацију. Кратак извод из пера ауторке можете прочитати у наредним пасусима. Хемоспоридије као крвно преносиви паразити, веома су распрострањени у популацијама птица широм планете. Изазивају авијарну маларију или стање слично њој, а преносе се преко инсекатских вектора. Основни циљ био је да се истражи које су врсте три испитивана рода хемоспоридија *Plasmodium*, *Haemoproteus* и *Leucocytozoon* заступљене код различитих миграторних група птица певачица у Србији. Распрострањење, преваленца и паразитемија установљене су на два начина: прегледањем крвних размаза птица и помоћу молекуларне (PCR) методе.

Сакупљена су 202 узорка крви са седам локалитета. Зараза родовима *Plasmodium*, *Haemoproteus* и *Leucocytozoon* установљена је код 66 јединки, са укупном преваленцом од 32,7%. Најчешћи род хемоспоридија било је *Haemoproteus*.



Далиборка Станковић на одбрани дисертације.

moproteus са преваленцом од 26,1%. Све заражене птице биле су адултне. Само је једна птица, зимовка *Pyrrhula pyrrhula* имала коинфекцију.

Установљена је 31 лоза, од чега су две потпуно нове и неоткривене до сада. Лоза CCF25 из рода *Plasmodium*, изолована је код обичне зебе *Fringilla coelebs*, док ORIORI04 припада роду *Leucocytozoon* и изолована је код вуге *Oriolus oriolus*. Лоза GRW06 (*Plasmodium elongatum*) изолована је први пут код обичне зебе, док су лозе PARUS20 и PARUS25 (*Leucocytozoon sp.*) први пут забележене код планинске сиве *Poecile montanus* и ћубасте сенице *Lophophanes cristatus*.

Већина птица (29) имала је средњи ниво паразитемије. Установљена је значајна разлика у преваленци између станарица и делимичних селица. Разлика у средњој паразитемији била је значајна такође између станарица и делимичних селица.

Далиборка Станковић

НАУЧНИ И СТРУЧНИ СКУПОВИ

3RD ADRIATIC FLYWAY CONFERENCE

Овај међународни конгрес организовала је фондација *EuroNatur* (Немачка) и Друштво за заштиту и проучавање птица Србије. Одржан је у Врднику (Фрушка гора, Србија), у периоду од 19–23. марта 2018. године. Једна од учесница била је и **Далиборка Станковић** која се представила радом „*Migratory movements of great cormorant (Phalacrocorax carbo): contemporary and historical perspectives*“ (постер презентација).

3RD SESSIONAL COMMITTEE MEETING OF THE CMS SCIENTIFIC COUNCIL

Одржан у периоду од 29. маја до 1. јуна 2018. у Бону, Немачка. Из Природњачког музеја, скупу је присуствовала **Далиборка Станковић**, без саопштења.

7TH BALCAN BOTANICAL CONGRESS

Међународни конгрес, одржан на Природно-математичком факултету, Универзитета у Новом Саду, у периоду од 10. до 14. септембра 2018. године. Институције које су биле организатори овог научног скупа су Природно-математички факултет, Одсек за биологију и екологију и Ботаничко друштво „Андреас Волни“. Од наших колега музеалаца, у раду конгреса учествовали су **Марјан Никетић** и **Урош Бузуровић** (са осталим ауторима), представивши се са два коауторска рада:

„A new endemic species from North Africa, *Goniolimon africanum* (Plumbaginaceae)“ и

„*Goniolimon tataricum* (Plumbaginaceae) and its relatives from SE Europe and the Apennine peninsula based on morphological and molecular evidence.“

Татјана Милић Бабић

20. КОНГРЕС ОТОРИНОЛАРИНГОЛОГА СРБИЈЕ СА МЕЂУНАРОДНИМ УЧЕШЋЕМ

У београдском хотелу Crowne Plaza, 2. новембра 2018. године, на 20. конгресу оторино-ларинголога Србије са међународним учешћем у оквиру мини симпозијума „Алергијски ринитис код деце школског узраста од 12 до 17 година на територији града Београда – пилот пројекат“, музејски саветник др **Марко Несторовић** одржао је предавање „Амброзија: 155 година у Европи и 65 година у Србији“.

Марко Несторовић као учесник 20. конгреса оториноларинголога Србије.



Циљ предавања био је да се укаже на: историјски ток ширења амброзије у свету и Србији; механизме адаптације амброзије; начине и интензитет ширења, угроженост урбаних, руралних и природних подручја; значај и потребу организованог масовног уништавања; популаризацију борбе против амброзије и значај учешћа јавности и медија у акцијама сузбијања; проблеме и потребе едукације у циљу заштите; препознавање амброзије у различитим фенофазама; промене морфолошких карактеристика; значај мапирања на терену; методе и начине сузбијања, као и правилно предвиђање механичких и хемијских мера сузбијања.

Марко Љ. Несторовић

НАУЧНИ СКУП 150 ГОДИНА ОД РОЂЕЊА АКАДЕМИКА ВЛАДИМИРА ЛАСКАРЕВА

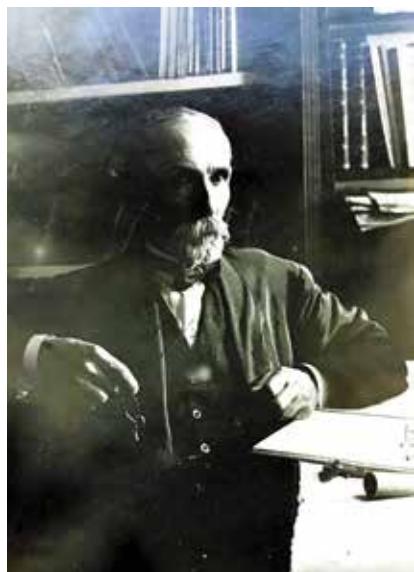
Сећање на академика Владимира Димитријевића Ласкарева

Поводом јубилеја 150 година од рођења професора Ласкарева, Српска академија наука и уметности и Српско геолошко друштво организовали су пригодан скуп који се, 3. децембра 2018. године, одржао у просторијама САНУ. На скупу је приказан живот и дело овог великог научника који је веома утицао на развој геологије и палеонтологије у Србији.

Рад и допринос академика Ласкарева који се односе на Природњачки музеј, учесницима скупа представили су кустоси музеја др Александра Маран Стевановић презентацијом „Лик и дело Владимира Димитријевића Ласкарева у сећањима Петра Стевановића“ и др Деса Ђорђевић Милутиновић презентацијом „Допринос Владимира Ласкарева раду Природњачког музеја у Београду“ (Алабурић, С., Ђорђевић Милутиновић, Д. и Митровић, Б.). Председавајући скупа био је академик Видојко Јовић.

Добровољни кустос – Владимир Ласкарев

Владимир Димитријевић Ласкарев (1868-1954), академик, научник, геолог, палеонтолог и професор на Београдском универзитету, био је, попут већине познатих природњака у Србији тог времена (прва половина 20. века), сарадник или „добровољни кустос“ Природњачког музеја или тадашњег Музеја српске земље.



Владимир Ласкарев у радној соби Петра Павловића у Музеју српске земље. Фото: Добривоје Стојадиновић 1926. (Архива академика Петра Стевановића)

Рођен је у Царској Русији, у граду Бирјучу 26. јуна 1868. Природне науке је завршио у Одеси 1891, где је касније примљен и за асистента на геолошким наукама. Од 1898. до 1900. предузима студијску екскурзију по Европи и том приликом долази и до Београда, где захваљујући заједничким интересовањима, почиње чврсто пријатељство између Ласкарева и тадашњег управника Природњачког (Јестаственичког) музеја - Петра Павловића.¹

Након завршеног студијског боравка у Европи, Ласкарев се враћа у Одесу, где 1902. бива примљен за асистента на Новоросијском универзитету, на којем 1916. брани и докторску дисертацију. На овом месту остаје до 1920, када због политичких (не)прилика, као и многи његови сународници, напушта Русију. Након неизвесног путовања које је трајало неколико месеци, 5. маја 1920. стиже у Београд где се, како се касније показало, настањује за стално. Убрзо по доласку у Београд постаје професор на Београдском универзитету, а када му време то допушта ради као „добровољни кустос“ у Природњачком музеју².

Претражујући музејске збирке, архиве, инвентарске књиге и друге забелешке кустоси Природњачког музеја утврдили су да је Владимир Ласкарев сакупљао, доносио и детреминисао различите палеонтолошке предмете, који се данас налазе у Збирци крупних терцијарних сисара, Збирци кено-зојских мекушаца и Општој палеоботаничкој збирци. Од донетог материјала посебно треба поменути Пикермијску фауну крупних сисара, која је, захваљујући упорности и знању професора Ласкарева, обрађена, сачувана и детреминисана. Данас она представља једну од веома значајних и вредних збирки Природњачког музеја.

Деса Ђорђевић Милутиновић

СТУДИЈСКА ПУТОВАЊА

Посета природњачком музеју у Луксембургу

Током 2018. године, **Деса Ђорђевић Милутиновић** је у два наврата посетила Природњачки музеј у Луксембургу (*NaturMusee Luxembourg*) ради проучавања јурске палеофлоре нађене у маринским седиментима града Луксембурга.

Уз помоћ кустоса палеозоолога др Роберта Вајса (*Robert Weis*) и др Бена Туја (*Ben Thuy*) прегледана је целокупна палеофлора јурске старости која се налази у овом музеју.

1 Петар Павловић 1864-1938

2 У то време Природњачки музеј носио је назив Музеј српске земље и налазио се у згради Стевче Михајловића на ћошку Кнеза Милоша и Бирчанинове.

Будући да музеј нема кустоса за палеоботанику, др Ђорђевић Милутиновић је направила попис палеофлоре и урадила делимичну ревизију примерака, што је унето у базу података Музеја у Луксембургу.

Након ревизије извршено је поређење јурске палеофлоре Луксембурга и источне Србије, где су уочене велике разлике у погледу врста и морфоформи листова. Разлике су веће него разлике између данашње шумске флоре Србије и Луксембурга.*



Лобања ихтиосауруса



Папрат *Clathropteris*



Пераје ихтиосауруса



Семена папрат
Sagenopteris.

*У тексту су приложене фотографије примерака поједињих јурских биљака и животиња из збирке Музеја у Луксембургу.

Текст и фотографије
Деса Ђорђевић Милутиновић

Посета Прагу, Лондону и Софији

Милош Јовић остварио је 2 кратка студијска боравка у Народном музеју у Прагу, а Борис Иванчевић и Далиборка Станковић по један студијски боравак и посету Природњачком музеју и Ботаничкој башти у Лондону и Природњачком музеју у Софији ради проучавања збирки и реализације наменских радних скупова.

Татјана Милић Бабић



Јелена Богосављевић током последњег дела манифестације – упознавање са слепим мишевима (уживо).

Јелена Богосављевић је током 2018. одржала три предавања:

„Слепи мишеви са свим својим необичностима“ у оквиру манифестације „Ноћ слепих мишева“ која је одржана 8. септембра у оквиру Еколошких дана Бора.

„Зашто штитимо шуме?“ у ОШ „Милош Марковић“, Доње Лесковице, Ваљево, 26. септембра

„Слепи мишеви и грађани Србије – сусрећања 2018“ у оквиру манифестације 22. међународна ноћ слепих мишева 6. октобра на простору Великог равелина поред Галерије Природњачког музеја.

Деса Ђорђевић Милутиновић је током 2018. године одржала неколико предавања:

„Како је планета постала зелена“ - студентима биологије са Биолошког факултета у Београду

„Зелено и црно прича о чају“, „Црно и бело прича о чоколади“, „Како је планета постала зелена“ и „Историјат Војничевог манускрипта“ - члановима Хералдичког клуба ХЕК.

Дубравка Вучић имала је више предавања/структурних вођења на тему „Мика Алас, ихтиолог“ у оквиру изложбе „Михајло Петровић Алас: родоначелник српске математичке школе“ и као посебно предавање одржано 26. маја 2018. године (САНУ, Београд).

ТРИБИНА О УГРОЖЕНИМ ДИВЉИМ ВРСТАМА У СРБИЈИ

У Дворани културног центра Београда, 14. марта 2018. године, уз промоцију награђеног документарног филма „Џејн“ о британској научници Џејн Гудал која је проучавала шимпанзе, одржана је трибина о угроженим дивљим врстама у Србији. Међу учесницима трибине био је и директор Природњачког музеја, Милан Пауновић, док је модератор скупа био Антоније Пушкић, познатији као Рамбо Амадеус, музичар и еколошки активиста.

Татјана Милић Бабић

³ При писању текста за ово поглавље, као извор информација коришћени су сајт и Фејсбук страница Природњачког музеја, делом и сајт Културног центра Београд.

Заједничке карактеристике свих пројектата су: директна корист (материјална добит, допринос музејским збиркама) и индиректна (повећање угледа Музеја у научном и културном погледу, афирмација одређене музејске делатности и сл.).

Пројекти су изложени по азбучном реду.

АТЛАС МИГРАТОРНИХ ПТИЦА И СЛЕПИХ МИШЕВА СРБИЈЕ

На овом научном пројекту од националног значаја руководилац је била **Далиборка Станковић**, а учесници у реализацији – **Марко Раковић** и **Милан Пауновић**. Природњачки музеј је био носилац пројекта, а за финансирање се побринуло Министарство заштите животне средине Републике Србије.

БИОДИВЕРЗИТЕТ БИЉНОГ СВЕТА СРБИЈЕ И БАЛКАНСКОГ ПОЛУОСТРВА – ПРОЦЕНА, ОДРЖИВО КОРИШЋЕЊЕ И ЗАШТИТА (173030)

Пројекат је од националног значаја. Носилац истог је Биолошки факултет у Београду, а финансијер је Министарство просвете, науке и технолошког развоја. Од колега из Музеја, у оквиру овог пројекта учествовао је **Марјан Никетић**.

ДИСТРИБУЦИЈА, ЕКОЛОШКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ И ТАКСОНОМИЈА ПРЕДСТАВНИКА АГРЕГАТА *STACHYS RECTA* СА ПОДРУЧЈА ЦЕНТРАЛНОГ ДЕЛА БАЛКАНСКОГ ПОЛУОСТРВА

Носилац овог међународног пројекта је Природњачки музеј док је финансијер Министарство културе и информисања. Руководилац пројекта је **Марјан Никетић**.

ИСПИТИВАЊЕ ЛЕКОВИТОГ ПОТЕНЦИЈАЛА БИЉАКА: МОРФОЛОШКА, ХЕМИЈСКА И ФАРМАКОЛОШКА КАРАКТЕРИЗАЦИЈА (173021)

Овај пројекат од националног значаја финансирало је Министарство просвете, науке и технолошког развоја, а носилац истог био је Фармацеутски факултет у Београду. Учесник пројекта био је **Марјан Никетић**.

МОНИТОРИНГ ПОПУЛАЦИЈА И СКЛОНИШТА СЛЕПИХ МИШЕВА У СРБИЈИ

Стручно-научни пројекат од националног значаја. Руководилац је био **Милан Пауновић**, а учесник у његовој реализацији – **Јелена Богосављевић**.

МОНИТОРИНГ СТАНИШТА И ФЛОРЕ НА ПОДРУЧЈУ НАЦИОНАЛНОГ ПАРКА „ТАРА“, БР. 401-00-563/2016-17

Учесник у реализацији овог стручног пројекта од националне важности био је **Урош Бузуровић**.

НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКИ И ОБРАЗОВНИ РАД НА ЗАШТИЋЕНОМ ЛОКАЛИТЕТУ СПОМЕНИК ПРИРОДЕ „ПРЕБРЕЗА“

На овом пројекту од националног значаја, учествовали су **Зоран Марковић** (руководилац), **Милош Миливојевић** и **Сања Алабурић** (учесници у реализацији). Финансирање пројекта обезбедило је Министарство за заштиту животне средине.

ПАЛЕОГЕН – ИСТРАЖИВАЊЕ НАЈСТАРИЈИХ СИСАРА БАЛКАНА

Међународни пројекат под називом „Палеоген – истраживање најстаријих сисара Балкана“ финансирало је Министарство културе и информисања Републике Србије и фондација „Ханс де Брујн“. Од колега музеалаца на поменутом пројекту учествовали су **Зоран Марковић**, као руководилац и **Милош Миливојевић**, учесник у реализацији. Више информација о пројекту можете пронаћи на сајту Природњачког музеја (<http://www.nhmbeo.rs>) кроз претрагу кључних речи – Музеј на терену.

ПРАЋЕЊЕ МИГРАЦИЈЕ ПТИЦА И СЛЕПИХ МИШЕВА АЛУМИНИЈУМСКИМ И КОЛОР МАРКЕРИМА (ПРСТЕНОВИМА)

Научни пројекат од националног значаја чији је носилац Природњачки музеј, а финансијер Министарство заштите животне средине. **Далиборка Станковић** је била руководилац пројекта, а **Марко Раковић** и **Милан Пауновић** учесници у реализацији.

ПРОУЧАВАЊЕ ЖИВОГ СВЕТА ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА „РИСОВАЧА“

Стручни пројекат од националног значаја којим је руководио **Марјан Никетић**, а на којем су колеге **Ана Пауновић**, **Далиборка Станковић**, **Јелена Богосављевић**, **Марко Раковић**, **Урош Бузуровић**, **Борис Иванчевић**, **Мирослав Јовановић**, **Александар Стојановић**, **Милош Јовић** и **Милан Пауновић** били учесници у реализацији. Носилац пројекта је Народни музеј Аранђеловац, док је средства за рад обезбедило Министарство заштите животне средине.

РЕВИЗИЈА СТАТУСА И СТАЊА ПОПУЛАЦИЈА СТЕПСКОГ ТВОРА *MUSTELA EVERSMANII* У СРБИЈИ

Стручно-научни пројекат од националног значаја. Руководилац је био **Милан Пауновић**, а учесници у реализацији овог пројекта биле су колегинице **Ана Пауновић** и **Јелена Богосављевић**.

УТВРЂИВАЊЕ БРОЈНОСТИ И ГЕНЕТИЧКОГ ДИВЕРЗИТЕТА ТРОПРСТОГ ДЕТЛИЋА (*PICOIDES TRIDACTYLUS*) У СРБИЈИ

Научни пројекат од националног значаја чији је руководилац био **Марко Раковић**. Носилац пројекта који је финансирало Министарство заштите и животне средине био је Природњачки музеј.

ЗАШТИТА И ОЧУВАЊЕ СЛЕПИХ МИШЕВА И ОСТАЛИХ ДИВЉИХ СИСАРА КУЧАЈА

Пројекат од националног значаја којим је руководио **Милан Пауновић**, а учесник у реализацији била је **Јелена Богосављевић**.

Татјана Милић Бабић

РАД ЦЕНТАРА ПРИРОДЊАЧКОГ МУЗЕЈА

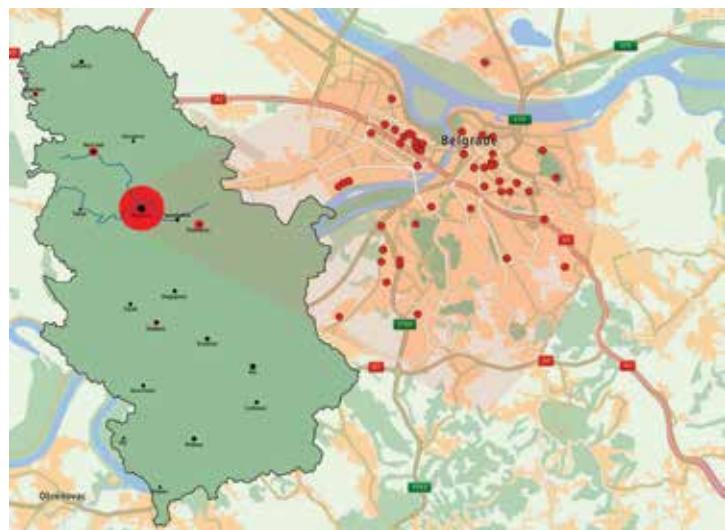
РАД ЦЕНТРА ЗА ПОПУЛАРИЗАЦИЈУ, ЗБРИЊАВАЊЕ И РЕХАБИЛИТАЦИЈУ СЛЕПИХ МИШЕВА У СРБИЈИ ТОКОМ 2018. ГОДИНЕ

У оквиру Природњачког музеја у Београду постоји Центар за популаризацију, збрињавање и рехабилитацију слепих мишева у Србији. Чине га биолози из Природњачког музеја, Друштва за очување дивљих животиња „Mustela“ и из Института за биолошка истраживања „Синиша Станковић“.

Рад Центра се заснива на помагању повређеним, угроженим или младим слепим мишевима на територији Србије, кроз њихово збрињавање, заштиту и информисање становништва. Грађанима, који се обрате Центру, дају се стручни савети и излази се на терен.

Током 2018. године Центар је примио 65 позива грађана који су имали неки вид интеракције са слепим мишевима. Захваљујући позивима прикупљени су подаци о 89 јединки. Иако је највише позива стигло са територије Београда (општине Нови Београд, Чукарица и Врачар), грађани су звали и из других гра-

Мапа Србије и Београда са означеним локалитетима са којих је Центар примао позиве од грађана током 2018. године. (Мапа је преузета са сајта tomtom.com и модификована је).





Фотографије слепих мишева који су били на рехабилитацији (Фото: Ј. Богосављевић)

дова Србије те је позива било и из Краљева, Ниша, Новог Сада, Панчева, Пожаревца, Сомбора и Зајечара.

Изласком на терен или на основу фотографија које су грађани слали, одређивала се врста те јединке. Идентификоване јединке представници су следећих врста: *Nyctalus noctula*, *Hypsugo savii*, *Pipistrellus kuhlii*, *Pipistrellus nathusii* и *Vespertilio murinus*.

Врста са највећим бројем забележених јединки је белоруби слепи мишић *Pipistrellus kuhlii*.

Међу забележеним јединкама белорубог слепог мишића је и 29 јединки које су средином септембра 2018. године ухваћене у згради Грађевинског факултета у Београду. Након збрињавања оне су пуштене у парк Ђирила и Методија.

Поред тога што се одређује којим врстама припадају, прихваћеним јединкама се такође одређују старост и пол. Када се установи да су у добром физичком стању, слепи мишеви се маркирају крилним прстеновима Центра за маркирање животиња и пуштају на зеленој површини која је најближа

месту проналaska. Из прикупљених података установљено је да је било више адултних неко јувенилних јединки и да је већи број прегледаних јединки био женског пола.

Током 2018. године биолози из Центра успешно су одгајили и пустили четири младунца врсте *Pipistrellus kuhlii*. Прихваћени младунци су у првим данима на свака два сата храњени млаким млеком, при чему се пазило да не поједу превише и да им се телесна температура не смањује драстично. Касније су храњени чврстом храном и подстицани на летење. Тек када су постали довољно јаки, пуштени су на слободу. Јувенилне јединке забележене су током маја, јуна и јула што је повезано са репродукционим делом животног циклуса.

Месец са највећим бројем примљених позива био је септембар, када је у току парење слепих мишева и дисперзија младих јединки које због тога чешће улећу у стамбене објекте.

Из године у годину благо се повећава број позива грађана и њихово интересовање да учествују у рехабилитацији. Такође је примећено да је све више ситуација које грађани могу сами да реше, без интервенције стручњака, затим да имају позитивнији став према слепим мишевима као и више разумевања за њихово понашање.

Јелена Богосављевић
Милан Пауновић

ПУБЛИКОВАНИ РАДОВИ

Budinski, I., Pejić, B., Karapandža, B., **Paunović, M.** (2018). Bat Rescue and Rehabilitation in Serbia in 2017. Regional Symposium „Conservation status of Bats in the Central Europe and Western Balkan, Center for Karst and Speleology, Program and Book of Abstracts, p. 9, Sarajevo.

Buzurović, U., Bogdanović, S., Brullo, S., **Niketić, M.**, Tomović, G. (2018): *Gonio-limon africanum* (*Plumbaginaceae*), a new endemic species from North Africa. - *Phytotaxa* 349(3): 287-297.

Ćirović, D., **Paunović, M.** (2018). Plan upravljanja populacijama vuka *Canis lupus* u Srbiji 2019 – 2024. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Srbije i Biološki fakultet Univerziteta u Beogradu, 1-45, Belorad.

Dobrosavljević, J., Marković, Č., **Stojanović, A.** (2018): Contribution to the knowledge of *Phyllonorycter issikii* (Kumata, 1963) (Lepidoptera: Gracillariidae) in Serbia. *Acta entomologica serbica*, 2018, 23(1): 25-32

Duraki, Š., **Niketić, M.** (2018): *Hieracium andrasovszkyi* Zahn subsp. *andrasovszkyi*, *Hieracium bohatschianum* subsp. *platytrigonodon* O. Behr & al., *Hieracium crocatum* Fr., *Hieracium djimilense* subsp. *brachytrichophyes* O. Behr & al., *Hieracium jurassicum* Griseb. subsp. *jurassicum*, *Hieracium jurassicum* subsp. *subperfoliatum* (Arv.-Touv.) Greuter, *Hieracium naegelianum* subsp. *magicense* Beck & Zahn, *Hieracium oroglaucum* O. Behr & al. subsp. *oroglaucum*, *Hieracium schmidtii* subsp. *argyrosericeum* (O. Behr & al.) Greuter, *Hieracium schmidtii* subsp. *balkanicum* (R. Uechtr. ex Pančić) Niketić, *Hieracium sparsum* subsp. *squarroso-brachiatum* O. Behr & al., *Hieracium stenoglossophyllum* O. Behr & al. In: Raab-Straube, E., Raus, T. (eds): Euro+Med-Check Notulae, 9. - Willdenowia 48(2): 200-203.

Đorđević Milutinović, D. (2018): Doprinos Pavla Ivanovića Černjavskog i Nikole Pantića razvoju paleobotanike u Srbiji. Simpozijum Nikola Pantić čovek i priroda u spirali vremena (90 godina od rođenja naučnika), Beograd, 15. decembar 2017. Srpsko geološko društvo sekcija za stratigrafiju, paleontologiju i tektoniku. Zbornik radova: 35-43.

Đorđević Milutinović, D., Stevanović, B., Ćulafić, G. (2018): *Nelumbo protospeciosa* Saporta 1891 from the Berane Basin (Lower Miocene). Geološki anali Balkanskog poluostrva , 79 (2): 41-55.

Đorđević, V. D. B., Tsiftsis, S., **Niketić, M.**, Jovanović, S., Lakušić, D., Stevanović, V. (2018): Distribution and diversity of orchids in Western Serbia. – Botanica Serbica 42 (supplement 1) (7BBC Book of abstracts): 91.

Đurović, S.Z., Kuzmanović, N., Tomović, G., **Niketić, M.** (2018): Nomenclatural notes and typification of the names related to *Silene saxifraga* group (Caryophyllaceae). – Phytotaxa 344(3): 201-214.

Görföl, T., Dombi, I., Barti, L. Bücs, Sz., Jére. Cs., Pocora, V., Pocora, I., Szodoray-Paradi, F., **Paunović, M.**, Karapandža, B., Csósz, I. (2018). A review of the occurrence data of the pond bat (*Myotis dasycneme*) in its southern distribution range. North-Western Journal of Zoology 14(1): 135-141.

Huseyin Cebeci, H., Markovic, C., Grabenweger, G., Ayberk, H., Dobrosavljevic, J., Goltas, M., **Stojanović, A.** (2018): Preliminary notes on pupal parasitism rates of the horse chestnut leafminer, *Cameraria ohridella* (Lepidoptera: Gracillariidae) in Belgrade and Istanbul. Fresenius Environmental Bulletin 27(10):7122-7124.

Kabaš, E., **Niketić, M.**, Ćušterevska, R., Tomović, G., Vukojičić, S., Lakušić, D. (2018): Rare and threatened *Stipa ucrainica* (Poaceae) found in Macedonia – a new Pontic disjunction in the Balkans. - Phyton-annales Rei Botanicae 57(1-2): 37-45.

Kabaš, E., **Niketić, M.**, Ćušterevska, R., Tomović, G., Vukojičić, S., Lakušić, D. (2018): *Stipa crassiculmis* subsp. *picentina* new for the Balkans. - Plant Biomesystems 10.1080/11263504.2018.1436612.

Marković, Č., **Stojanović, A.**, Dobrosavljević, J. (2018): Diversity and abundance of coccinellids (Coleoptera: Coccinellidae) on trees in parks and tree rows of Belgrade. Biologia, September 2018, Volume 73, Issue 9, pp 857–865.

Marković, Z., Milivojević, M., de Brujin, H., Wessels, W., Van de Weerd, A. A., Renovica, S., Šišić, E., Modrić, K. (2018): Paleontological research on fossil smalll mammals from the open- pit coal mines of Bosnia and Herzegovina – ocerview of results. – Bulletin of the Natural History Museum in Belgrade 11: 7 – 17.

Milutinović, V., **Niketić, M.**, Krunic, A., Nikolić, D., Petković, M., Ušjak, Lj., Petrović, S. (2018): Sesquiterpene lactones from the methanol extracts of twenty-eight *Hieracium* species from the Balkan Peninsula and their chemosystematic significance. – *Phytochemistry* 154: 19-30.

Milutinović, V., **Niketić, M.**, Ušjak, Lj., Nikolić, D., Krunic, A., Zidornd, C., Petrović, S. (2018): Methanol extracts of twenty-eight *Hieracium* species from the Balkan Peninsula - comparative LC-MS analysis, chemosystematic evaluation of their flavonoid and phenolic acid profiles and antioxidant potentials. – *Phytochemical Analysis* 29: 30-47

Niketić, M. (2018): The first record of *Ephedra distachya* L. (Ephedraceae, Gnetaophyta) in Serbia. Biogeography, coenology, and conservation. – *Botanica Serbica* 42(1): 123-138

Niketić, M. (2018): On the presence of *Pyrus x Jordanovii* in Serbia. Bulletin of the Natural History Museum in Belgrade 11: 180 – 188.

Niketić, M., Tomović, G. (2018): Kritička lista vrsta vaskularne flore Srbije 1. *Lycopodiopsida, Polypodiopsida, Gnetopsida, Pinopsida i Liliopsida*. - Srpska akademija nauka i umetnosti, Beograd, 294 pp.

Niketić, M., Tomović, G., Perić, R., Zlatković, B., Anačkov, G., Đorđević, V., Jogan. N., Radak, B., Duraki, Š., Stanković, M., Kuzmanović, N., Lakušić, D., Stevanović, v. (2018): Material on the annotated checklist od vascular flora of Serbia. Nomenclatural, taxonomic and floristic notes 1. - Bulletin of the Natural History Museum in Belgrade 11: 101 – 180.

Niketić, M., Tomović, G., Stevanović, V. (2018): Toward the annotated checklist of vascular flora of Serbia – objectives, methodology and challenges. – *Biologija Serbica* 40(1): 4-15. [7th Balkan Botanical Congress, Novi Sad]

Niketić, M., Tomović, G., Stevanović, V. (2018): Toward the annotated checklist of vascular flora of Serbia – objectives, methodology and challenges. – *Botanica Serbica* 42(supplement 1) (7BBC Book of abstracts): 7.

Niketić, M., Tomović, G., Siljak – Zakovićev, S. (2018): A new spontaneous hibrid between the cultivated and wild *Iris* species from Serbia. - Bulletin of the Natural History Museum in Belgrade 11: 189 – 210.

Paunović, M., Budinski, I., Karapandža, B., Pejić, B. (2018). Rajkova Pećina Cave - the Most Important Hibernaculum of Lesser Horseshoe Bat *Rhinolophus hipposideros* in Serbia. Regional Symposium „Conservation status of Bats in the Central Europe and Western Balkan, Center for Karst and Speleology, Program and Book of Abstracts, p. 24. Sarajevo.

Paunović, M., Budinski, I., Karapandža, B., Pejić, B. (2018). Ranjena Pećina - a New Important Roost Site of Mehely's Horseshoe Bat *Rhinolophus mehelyi* in Serbia. Regional Symposium „Conservation status of Bats in the Central

Europe and Western Balkan, Center for Karst and Speleology, Program and Book of Abstracts, p. 25, Sarajevo.

Pejić, B., Budinski, I., Karapandža, B., **Paunović, M.** (2018). More than 60 Years of Ringing *Miniopterus schreibersii* (Kuhl, 1817) in Serbia: Movements and Longevity Data. Regional Symposium „Conservation status of Bats in the Central Europe and Western Balkan, Center for Karst and Speleology, Program and Book of Abstracts, p. 26, Sarajevo.

Paunović, M., Ćirović, D. (2018). Plan upravljanja populacijama mrkog medveda *Ursus arctos* u Srbiji 2019 – 2024. Ministarstvo zaštite životne sredine Srbije i Prirodjački muzej u Beogradu, 1-47, Beograd.

Paunović, M., Ćirović, D. (2018). Plan upravljanja populacijama risa *Lynx lynx* u Srbiji 2019 – 2024. Ministarstvo zaštite životne sredine Srbije i Prirodjački muzej u Beogradu, 1-46, Beograd.

Stanković D., Jönsson J, **Raković M.** (2019): Diversity of avian blood parasites in wild passerine birds in Serbia with a special reference to two new lineages. *Journal of Ornithology*. DOI: 10.1007/s10336-019-01628-z

Stevanović, V., **Niketić, M.**, Tomović, G., Vukojičić, S. (2017): Distribution of the vascular plants in Serbia. - In: Kurto, A., Sennikov, A., Lampinen, R. (eds.) *Atlas Florae Europaeae. Distribution of vascular plants in Europe 17. Rosaceae (Sorbus)*. - The Committee for Mapping the Flora of Europe & Societas Biologica Fennica Vanamo. Helsinki.

Tomović, G., **Buzurović, U.**, Đurović, S., Vicić, D., Mihailović, N., Jakovljević, K. (2018): Strategies of heavy metal uptake by three *Armeria* species growing on different geological substrates in Serbia. – *Environmental Science and Pollution Research* 25(1): 507–522.

Ušjak, Lj., Petrović, S., Drobac, M., **Niketić, M.** (2018): Constituents of the Essential Oils of *Heracleum austriacum* subsp. *siifolium*, an Endemic Plant of the Southeastern Alps. – *Chemistry of Natural Compounds* 54(2): doi:10.1007/s10600-018-2356-5

Ušjak, Lj., Petrović, S., Drobac, M., Soković, M., Stanojković, T., Ćirić, A., **Niketić, M.** (2018): Edible wild plant *Heracleum pyrenaicum* subsp. *orsinii* as a potential new source of bioactive essential oils. - *Journal of Food Science and Technology, Mysore* 54(8): 2193-2202.

Vladimirov, V., **Niketić M.** (2017): A new species of *Cirsium* (Asteraceae) to the Bulgarian flora. - *Comptes rendus de l'académie Bulgare des sciences* 70(8): 1103-1106.

BULLETIN OF THE NATURAL HISTORY
MUSEUM IN BELGRADE, VOL. 11, 2018.

Гласник Природњачког музеја
у Београду, Књига 11, 2018.

Главни и одговорни уредник:

Милан Пауновић

Уредници:

Марјан Никетић, Александра
Маран Стевановић

Обим издања је 269 страница,
формат (приближно) А5, меки по-
вез, корице у боји, тираж 200 при-
мерака. Гласник садржи укупно 11
радова (један геолошки, осам би-
олошких и два рада у поглављу
In memoriam).

Већина радова је штампана пр-
венствено на енглеском језику са
резимеом на српском (Ћирилица),
осим два рада у последњем по-
глављу (*In memoriam*) која су у
потпуности написана и на срп-
ском и на енглеском језику. Фото-
графије, илустрације и прилози су
у црно–белој технички.

Радови су доступни и у електрон-
ском облику и могу се прочитати и/или преузети на сајту При-
родњачког музеја у рубрици „из-
дања“ (<http://www.nhmbeo.rs>).



Насловна страна музејског гласника

Татјана Милић Бабић

ГОДИШЊАК ПРИРОДЊАЧКОГ МУЗЕЈА

Главни и одговорни уредник:
Милан Пауновић

Редакција:
Деса Ђорђевић-Милутиновић,
Александар Луковић, Дубравка
Мићковић, Татјана Милић
Бабић, Александра Савић

Сарадници:
Колектив Природњачког музеја

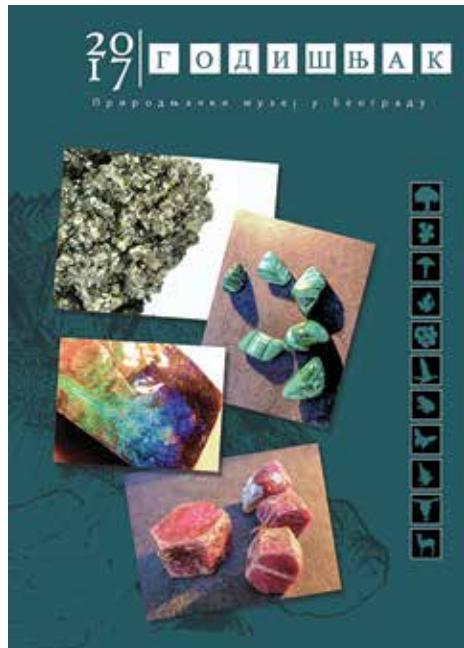
Обим 131 страница, меки повез, корице
у боји, формат (приближно) Б5, фотограfiје у боји.

Предговор Годишњака написао је др
Милан Пауновић, директор Природ-
њачког музеја. Овај часопис се и даље
састоји из шест поглавља која при-
казују део активности кустоса Музеја
током 2017. године: Музеј у музеју, Музеј
у природи, Музеј на изложби, Музеј на
папиру, Музеј у јавности, а последње
поглавље је Шарена страна.

На крају Годишњака налазе се сјајно урађене илустрације нашег колеге Бо-
ре Милићевића, а за публикацију о којој ће бити више речи у наредном броју
Годишњака.

Публикација се може погледати на сајту Природњачког музеја у рубрици
„издања“ (<http://www.nhmbeo.rs>).

Татјана Милић Бабић



Музејски Годишњак

БАДЕНСКЕ ШКОЉКЕ ЈУГО- ИСТОЧНОГ ОБОДА ПАНОНСКОГ БАСЕНА (ЦЕНТРАЛНИ ПАРАТЕТИС)

Посебно издање, књига 44

Аутор:
Гордана Јовановић

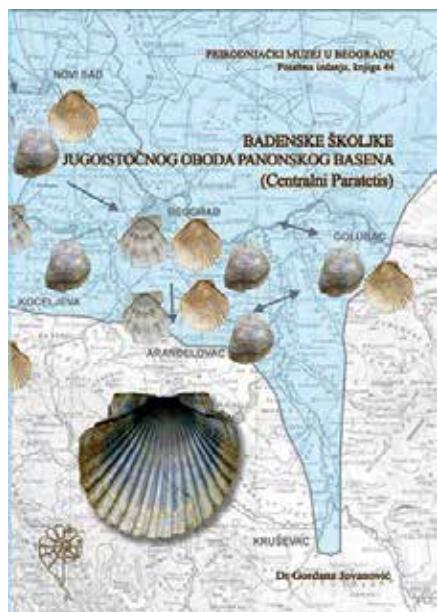
За издавача:
Милан Пауновић

Технички уредници:
Марјан Никетић, Александра
Маран Стевановић

Публикација има 136 страна и приближно је 55 формата. Фотографије, илустрације и прилози углавном су рађени у боји, мањим делом и у црно-белој варијанти. Текст је највећим делом писан на српском језику (латинично писмо). Део публикације је написан и на енглеском језику (резиме и део литературе) као и на француском, италијанском и другим језицима (такође подаци у литератури).

Кроз предговор, ауторка Гордана Јовановић нас уводи у тему која је подељена на више поглавља: Увод, Геолошки положај (истраживаног подручја), Стратиграфски приказ проучаваних локалитета, Биостратиграфске одлике баденске фауне школке, Палеонтолошки описи, Палеоеколошка и тафономска анализа, Палеогеографија, Палеобиогеографија, Резиме, Прилози.

Публикација „Баденске школке југоисточног обода Панонског басена (Централни Паратетис)“ може се погледати и/или преузети и у електронској форми (пдф формат) на сајту Природњачког музеја у рубрици – издања (<http://www.nhmbeo.rs>).



Насловна страна публикације.

Татјана Милић Бабић



ПАЗИ, ОТРОВНО \
BEWARE, POISONUS !

Главни и одговорни уредник:
Милан Пауновић

Уредник каталога:
Ана Пауновић

Аутори каталога:
Дубравка Вучић, Гордана Грбић,
Драгана Ђурић, Борис Иванчевић,

Насловна страна каталога
на српском језику.



Насловна страна каталога на енглеском језику.

тетно су урађене почев од занимљивих текстова, преко одличних фотографија до повезивања теме са свакодневним животом. Има извесне разлике у српској и енглеској варијанти (осим језика, наравно). Та разлика се може приметити у прелому текста и извесној модификацији коришћених фотографија у смислу њиховог броја.

Биљана Митровић, Марјан Никетић, Ана Пауновић, Милан Пауновић, Далиборка Станковић и Александар Стојановић

Обим 65 страница, формат 213 x 215 cm, корице у боји. Тиражи су: 500 примерака, за публикацију на српском (ћириличко писмо) и 100 примерака за публикацију на енглеском језику. У српској варијанти, латиница је коришћена ограничено и то за биолошке појмове и сајтове који су служили као извор информација при писању публикације.

„Пази, отровно!“ односно „*Beware, poisonus!*“ публикације делом су пратиле изложбу под истим називом, а више су од каталога. Квали-

Татјана Милић Бабић

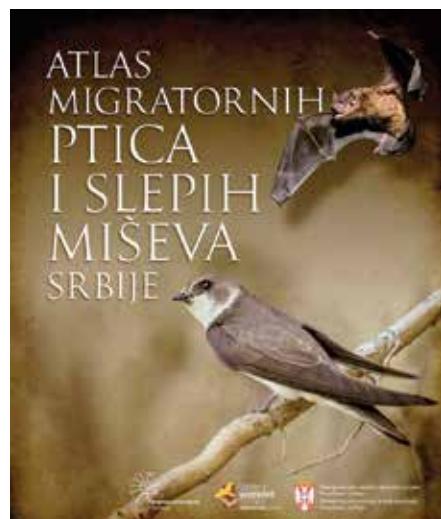
АТЛАС МИГРАТОРНИХ ПТИЦА И СЛЕПИХ МИШЕВА СРБИЈЕ

Посебно издање Природњачког музеја, Књига 46

Уредници издања:
Др Далиборка Станковић
Др Милан Пауновић
Марко Раковић

Рецензенти:
Др Слободан Пузовић

Насловна страна Атласа.



Годишњак Природњачког музеја

Др Ивана Новчић
Проф. др Драган Катарановски

Аутор карата:
Милош Јовић

Аутор цртежа:
Бора Милићевић

„Атлас миграторних птица и слепих мишева Србије“ представља научно-стручно издање о поновним налазима и селидбеним путевима прстено-ваних птица и слепих мишева. Подаци о налазима 178 врста птица и 26 врста слепих мишева прикупљани су и анализирани за период од 1908. до 2017. године. Публикација представља користан пресек добијених резултата и сумирање дугогодишњих напора како сарадника - волонтера на терену тако и рада Центра за маркирање животиња у Природњачком музеју на прикупљању, обради и презентовању података.

Обим 535 страница, формат 260 x 296 mm, корице у боји, тврди повез. Тираж је 500 примерака, а публикација је писана на српском језику (латинично писмо) и знатно мањим делом на енглеском језику (поједини сегменти као што су резимеи, прегледи обележавања птица, материјали и методе, литература и сл). Публикација је богато илустрована (фотографијама, цртежима, картама, дијаграмима), већински у колору и представља веома квалитетно научно – популарно издање како у погледу текстова и осталих прилога, тако и када је у питању квалитет коришћеног папира, штампа и коричење писаног материјала.

Татјана Милић Бабић

Vodeni večernjak

Musotis dasylirionis (Kuhl, 1817) [50-8796]

Desharnais Etat

Raspredjavanje i klasifikacija



Jedna želada, rožnicačka tvař (Rhopalomyia Ustulata) krmí své larvy i se v nepřirozeném biotopu využívá výhodných vlastností hostitelského rostliny. Významnou výhodu pro želadu je využití výtrusů vznikajících na hostitelském rostlině (Pechová 1999b). Schopnosti želady k využití výtrusů jsou však výrazně omezeny. Nejsou schopny využít výtrusů z nehostitelských rostlin. Výtrusy z hostitelského rostliny jsou využívány výhradně. U želadovky broučkovky připravujíce ovce výtrusy na mimořádně významnou výživu pro své larvy druhově rozdílných výtrusů z hostitelského rostliny. Významnou výhodou je využití výtrusů z hostitelského rostliny, které jsou významně méně vzdáleny od želadovky než výtrusy z jiných hostitelských rostlin (Pechová 2000). Přesného pochopení významu výtrusů z hostitelského rostliny pro želadovku je však dosud obtížné. Na význam dle výtrusů primárně využívaných želadovky výtrusy z hostitelského rostliny, ne z jiných (Pechová 1999a).

(Schober 2004). Diverzita želadovky využívající různé hostitelské rostliny je významnou součástí jejich adaptace k novému životnímu prostředku. Mimožemné využití hostitelské rostliny v podzemním kanálu. Zlomka zdrojů informací o životě želadovky je významně menší než o životě želadovky v povrchovém kanálu. Zlomka zdrojů informací o životě želadovky v povrchovém kanálu je významně menší než o životě želadovky v podzemním kanálu.

Migracija, protestiranje i nulaži

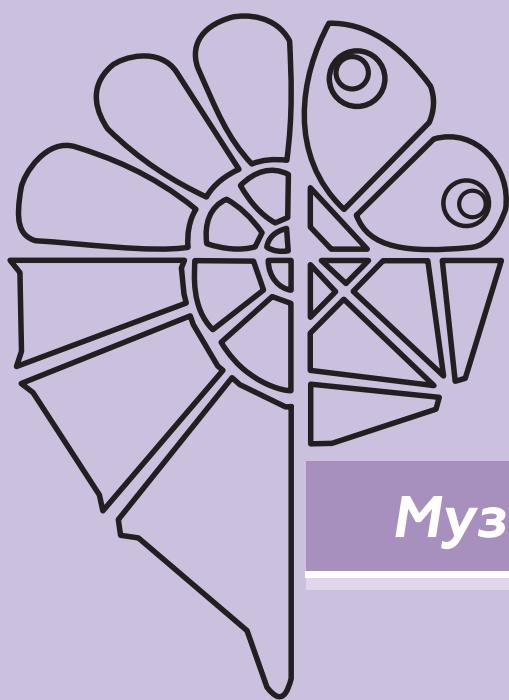
Sarata su ne fokusirajući migraciju, koji prati se u svim
djelu razvoja i ravnopravno slijedi učinkom. Srednjo prethodne
tri godine izražalo je šestog odstanka u uspoređivanju sa istima
na dobiti 100 do 130 h, a u posljednjih srednjih dvanaest godina 100 do
130 h (Korčula i dr., 2010). Šestodobni odstanci imaju već je
prije 2000. godine (Bartolić, 2008).

Prije uvedenja u Srbiju je markiran 1975. godine, odakle bi
do 2013. godine su markirane 189 srednje sa 17 lokaliteta.
Najviše su ih aranžirane na tri lokaliteta u Štrbe – 175-
rezidualni Štrba, 32 rezidualni na slivni ledenjaku, a u Vrpoljskim
i Štrbenim dolinama. Zadnjih 10 godina u Srbiji je
markirano 10 novih lokaliteta (Tabela 1), a u zadnjih
pet godina ukupno 12 novih lokaliteta. Uz to, u Srbiji je
počela akcija da se populacije ovih vrsta u šestoj godinama
sa četvrtom dobrobitu u okviru redovne solarnosti
daje razmjera dobljena u osmici dobrobiti.

Sa tim mališi lokaliteti su na raspolaganju isto prema
uzačeštenju sa međunarodnim izrazom Eurolask, u kojem







Музеј у јавности

МАНИФЕСТАЦИЈЕ И САЈМОВИ МАНИФЕСТАЦИЈА „МУЗЕЈИ ЗА 10“

Национална манифестација „Музеји за 10“, одржана је од 14. до 20. маја 2018. у музејима и сродним институцијама широм Србије. Као и претходних година, музеји, културни центри, галерије, библиотеке и архиви представили су културно наслеђе Србије. У више од 45 градова и места широм земље публика је имала прилику да посети занимљиве изложбе, велики број радионица, пратећих програма, посебно осмишљених садржаја за децу и младе.

У оквиру манифестације обележен је Међународни дан музеја, Европска ноћ музеја и Национална недеља музеја, а тема 2018. године, под називом „Хиперповезани музеји, нови приступи, нова публика“, била је окренута могоћностима виртуалног повезивања и учешћа публике у музејским садржајима, без обзира на просторне препреке. Током трајања манифестације, сви садржаји су били бесплатни.

У оквиру манифестације, Природњачки муzej је представио шест својих изложби у самом Београду и другим градовима Србије.



Плакат са програмом Природњачког музеја у оквиру манифестације „Музеји за 10“

БЕОГРАД



Збирка кристала и минерала рудника „Злетово“ из 1958. године као део Збирке поклона Јосипу Брозу Титу, позајмица из Музеја Југославије

Галерија Природњачког музеја, Калемегдан. Изложба Сурлаши, дивови из наше геолошке прошлости. Аутори: Сања Алабурић, Зоран Марковић, Милош Миливојевић

Зелени салон Галерије Природњачког музеја – Архив Југославије. Збирка кристала и минерала рудника „Злетово“ из 1958. године као део Збирке поклона Јосипу Брозу Титу, у сарадњи са Музејом Југославије

Посебан програм - Сви смо ми таленти – субота 19. мај 2018. простор поред Галерије Природњачког музеја. Гости: Душан Кртолица, аутор књиге „Енциклопедија праисторијских животиња“, Лена Јовановић и други.

СРБИЈА

Музеј Срема – Сремска Митровица. Изложба Црно и бело – прича о чоколади
Аутори: Деса Ђорђевић Милутиновић и Олга Васић.

Завичајни музеј – Замак културе, Културни центар Врњачка Бања. Изложба Алергене биљке. Аутори: Марко Несторовић и Мирослав Јовановић.



Природњачки експонати на изложби „Од ћелије до домена – еволуција живота на Земљи“

Музей Трстеник у саставу Народног универзитета Трстеник у Трстенику. Изложба Кафа – узбудљива прича о добром укусу. Аутор: Александра Савић.

Народни музеј Краљево у Краљеву. Изложба Метеорити, гласници свемира. Аутор: Александар Луковић

Београд – додатни програм – Музей науке и технике. Природњачки музеј у сарадњи са Музејом науке и технике и Српским еволуционим друштвом. Изложба Од ћелије до домена – еволуција живота на Земљи.

ДАНИ ЕВРОПСКЕ БАШТИНЕ

У оквиру програма – Дани европске баштине 2018. на тему „Европска година културне баштине – уметност дељења“, Природњачки музеј учествовао је бројним програмима у Београду и Србији. Програм је реализован у другој половини септембра и првој половини октобра 2018.

У оквиру ове манифестације Музей је у Београду реализовао четири изложбе: „Пази, отровно“ у Галерији Природњачког музеја на Кalemegdanu; „Фотограф у царству природе“ у холу Градске општине Врачар; „Три боје вина – Човек и вино“ у Културном центру „Влада Дивљан“, Београд; „Амброзија 155 година у Европи, 65 година у Србији“ EcoFair, Београдски сајам, Београд, а одржана је и едукативна радионица Гледај, упознај, пробај, направи – у Галерији Природњачког музеја на Кalemegdanu. У музејима Србије реализовано је три изложбе: у Музеју града Новог Сада „Црно и бело – прича о чоколади“; у Завичајном музеју Петровац на Млави „Шумовимора“ и у Музеју у Сmederevу, у саставу програма манифестације Сmederevске јесени „Кафа – узбудљива прича о добром укусу“.



Детаљ са изложбе „Црно и бело – прича о чоколади“ у сали општине Врачар



Отварање изложбе „Кафа, узбудљива прича“ у Музеју у Сmederevу

Александра Савић

22. МЕЂУНАРОДНА НОЋ СЛЕПИХ МИШЕВА



Др Милан Пауновић са тимом сарадница, представља новости из „слепомишологије“

Природњачки музеј у Београду и Друштво за очување дивљих животиња „Mustela“ обележили су 22. међународну ноћ слепих мишева (МНСМ), а која је одржана 17. пут у Србији. Програм је одржан на простору Великог равелина, поред Галерије Природњачког музеја на Кalemegдану 6. октобра 2018. у вечерњим часовима.

Програм је обухватио мултимедијална предавања, разговор стручњака са грађанима, а посебан сегмент је приказивање живих примерака слепих мишева публици и њихово пуштање на слободу. У програму су учествовали млади биолози: Ивана Будински, Бранка Пејић и Јелена Богосављевић, као и др Милан Пауновић, иницијатор манифестације.



Деца воле да помазе слепог миша

ОСМА „НОЋ БИОЛОГИЈЕ“ У НОВОМ САДУ

У петак, 20. априла 2018. године учествовали смо у традиционалној манифестацији Ноћ биологије која је осми пут одржана на Природно-математичком факултету у Новом Саду, у организацији Департмана за биологију и еколоџију. Циљ манифестације је промоција знања о биологији и еколоџији, посебно међу најмлађима, основцима и средњошколцима. Наше колеге – Јелена, Далиборка, Драгана и Марко приредили су штанд и бројној публици представили занимљиве експонате из Музеја (шкољке, пужеве, фосиле, минерале, примерке риба и птица) и његове активности. Посебна занимљивост наше презентације била је промоција Центра за маркирање



Слажемо слагалице,
учимо о природи



Ноћ биологије је увек радо посећена манифестација

животиња, где су малишани могли да сазнају како и зашто се у природи прстенују птице и слепи мишеви.

Учесници су имали прилику и да се упознају са грађом слепог миша и да дотакну његово нежно крило.

Александра Савић

ПРОЛЕЋНА ИЗЛОЖБА ГЉИВА

У недељу, 3. јуна 2018, на простору код Галерије Природњачког музеја на Калемегдану, организована је једнодневна Пролећна изложба гљива. Изложбу је организовало Миколошко друштво Србије и Природњачки музеј. У периоду од 11 до 19 сати посетиоци су били у прилици да виде стотине врста свежих гљива разноврсних облика и боја, донетих непосредно пред изложбу из шума у околини Београда. Посетиоци су научили разлике између отровних и јестивих гљива и могли су да уживају у богатству и разноликости њихових боја и облика.

Публика је била у прилици да види гљиве које расту на подручју Београда, међу којима су јестиве и отровне врсте печурака, тартуфи, угрожене и ретке врсте (примерци из збирки), лековите гљиве, лиофилизоване гљиве из музејске збирке, гљиве под микроскопом, лабораторијске културе гљива, гљиве које су откривене у Србији, као и бројне књиге о гљивама. Изложба је била јединствена прилика да се најразличитије врсте гљива виде на једном месту уз стручно објашњење искусних познавалаца.



Разне врсте гљива расту по ободу Београда

Александра Савић

ТРЖНИЦА ИДЕЈА



Александра Савић представља
Природњачки музеј на Сајму туризма

Природњачки музеј је 30. марта 2018. учествовао на Школском сајму културе – Тржница идеја 2018, који је пети пут заредом одржан у Етнографском музеју у Београду. Циљ овог Сајма је успостављање континуиране сарадње између музеја и школа и препознавање баштине као важног ресурса, а установа културе као значајног места за учење и едукацију.

Музеји су представили своје публикације, садржаје, збирке, као и наменске програме за ученике основних и средњих школа, како би на популаран или стручан начин ученицима београдских школа било представљено културно и природно музејско наслеђе. Манифестација је била отворена и за индивидуалне и групне посете. Кустоси Марко Несторовић и Драгана Вучићевић представљали су Природњачки музеј.

Драгана Вучићевић

Годишњак Природњачког музеја

На Фестивалу културе и цвећа, под називом Баште Земуна, који је крајем маја 2018. одржан у Павиљону на земунском кеју, кустос Природњачког музеја Драгана Вучићевић одржала је предавање о историјату Музеја, уз приказ одабраних минерала и фосила из збирки. Следио је и мини-квиз и радионица са малишанима.



Слајемо слагалице



Драгана Вучићевић са малишанима
на земунском Кеју

ДОМ ПЕНЗИОНЕРА
„БЕЖАНИЈСКА КОСА“



Корисници геронтолошког центра
„Бежанијска коса“ са Драганом Вучићевић

Четири године након првог одласка у Дом геронтолошког центра Београд „Бежанијска коса“, када је одржана прва презентација Природњачког музеја у свечаној сали ове установе, са радионицама и квизовима, кустос едукатор Драгана Вучићевић је поново наишла на то пао пријем корисника ове установе. Иако се истовремено у другом делу зграде одржавао популарни хумористички програм, заинтересовани корисници су дошли на презентацију Природњачког музеја са посебним освртом на актуелну изложбу „Пази, отровно“, износећи своја искуства о темама које се од-

носе на изложбу, али и Природњачки музеј уопште. Постављали су питања о отровним змијама и лептирима, показивали интересовање за геолошке и друге збирке. Веома смо поносни што смо се овом приликом дружили са нашим најстаријим суграђанима.

Драгана Вучићевић

ЕДУКАТИВНЕ РАДИОНИЦЕ ЗА НАЈМАЂЕ

Током 2018. године у музеју и ван музеја реализовано је 12 различитих радионица: Зубићи и кљове, Животиње у природи и на сликама, Комбиноване рођенданске радионице, Цртаонице, Сурлаши, Воће - гледај, пробај, направи, Паукови и још понешто, Пчелице и још понешто, Квизови и слагалице, Пази отровно, Направи сову и Упознај Природњачки музеј.

РАДИОНИЦА „ПАУКОВИ И ЈОШ ПОНЕШТО“

За ученике нижих разреда основних школа посета изложби „Пази, отровно“, била је довољна инспирација да на радионици искажу своју креативност, правећи играчке у облику паукова и змија од вунице и других материјала. Радионицу су водиле кустоси Драгана Вучићевић и Сања Алабурић.



Детаљ са радионице „Пчелице и још понешто“

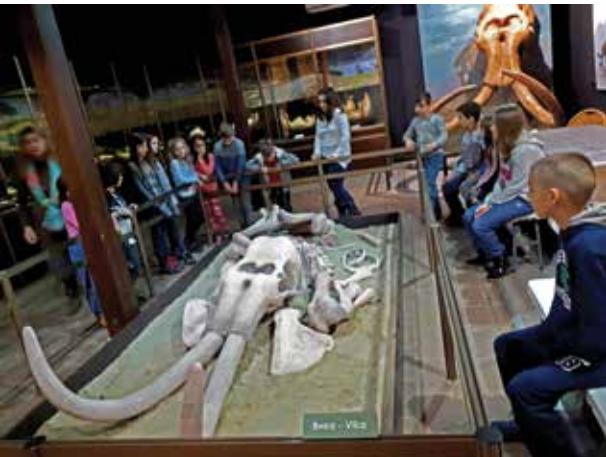


Детаљ са радионице
„Паукови и још понешто“

РАДИОНИЦЕ ИЗ ЦИКЛУСА „ЗУБИЋИ И КЉОВЕ“

Ове радионице намењене су деци узраста од 7 до 12 година и уједно прилика да прикажу своје таленте, ликовне и литерарне, као и знање које су стекли, након што су са кустосом едукатором обишли изложбу посвећену сурлашима Балкана. Дечји радови – прелепи цртежи мамута и гомфотеријума, дивно

су се уклопили у амбијент. Након цртања, мали учесници имали су прилику да заједно прочитају и доворше приче о бајковитом јунаку, младом платибелодону, који посећује своју баку у мочвари и да науче много тога о исхрани сурлаша. Теме за бајку биле су и мамути Кика и Вика. Стучено знање су проверили кроз попуњавање радних листића, а затим су имали задатак да од пластелина извајају зубиће и врх кљове за сурлаше које је заболео зуб.



Детаљ са изложбе „Сурлаши”, у оквиру радионице „Зубићи и кљове”



Цртамо зубиће и кљове

ПОЗОРИШТЕ СЕНКИ

Традиционална сарадња Природњачког и Народног музеја наставља се и у 2018. години. Једна од посебнијих радионица за децу од 7 до 14 година била је радионица „Животиње у природи и на сликама”. После стручног вођења, мали учесници били су упознати са необичним сурлашним и савременицима сурлаша, а поред тога, могли су да се ближе упознају са жи-



Позориште сенки на изложби о сурлашима

Музеј у јавности



Свака животиња ствара занимљиву сенку

вотињама приказаним на постерима – репродукцијама слика домаћих и страних уметника које чине поставку Народног музеја. Такође, могли су и да се опробају у прављену реквизита за мини представу луткарског позоришта, чији су сценарио сами осмислили током радионице. На крају дружења сви су стварали контуре поменутих животиња у „Позоришту сенки“. Радионицу су реализовале Драгана Вучићевић, кустос Природњачког музеја и Ивана Јанковић, музејски саветник Народног музеја.

РОЂЕНДАНСКЕ ПРОСЛАВЕ У ГАЛЕРИЈИ ПРИРОДЊАЧКОГ МУЗЕЈА

На иницијативу родитеља и деце, верних посетилаца наших изложби, током 2018. године у више наврата реализовани су посебни програми едукативних прослава дечјих рођендана у Галерији на Калемегдану. Прославе су обухватале обилазак изложбе уз стручно вођење кустоса, учешће деце у едукативној радионици, уз дружење, учење и игру, и на крају уз укусну торту, као и на сваком правом рођендану. Сваки мали слављеник добио је и рођендански поклон од Музеја, неку од атрактивних музејских публикација.



Овако изгледају рођендани у нашој Галерији



Рођенданска радионица

Драгана Вучићевић

Музеј је током 2018. године имао веома добру медијску видљивост са великим бројем медијских објава позитивне или неутралне конотације.

Документација класичних медија: укупно 587 документована прилога, од тога електронских 138 прилога, 168 објава у штампаним медијима и 281 прилога на интернету.

На Фејсбук профилу постоји 6639 пратилаца, стављен је 181 пост у 2018. са досегом од око 200 000 пратилаца. На Твiter профилу стављено је 194 твит-а и тај налог има 1031 пратилаца. На званичном Јутјуб каналу музеја постоји 107 снимака, са прегледом од 180 пута. На Инстаграм профилу стављен је 91 пост и постоји 1615 пратилаца.

Послове музејске комуникације током 2018. су обављале Александра Савић (општа музејска интерна и екстерна комуникација, стручна и научна јавност, класични медији, друштвене мреже – Фејсбук, Твiter, Линкедин, Јутјуб канал) и Анита Радета – друштвене мреже (Фејсбук, Инстаграм). Уредник веб сајта музеја је Биљана Митровић.

Музеј је у 2018. години организовао две велике медијске кампање.

- Поводом објављеног научног налаза нове врсте слепог миша за Србију - средоземни репаш (*Tadarida teniotis*) на Власинском језеру организована је конференција за новинаре 2. марта 2018., у згради Природњачког музеја у Његошевој 51 у Београду. Нови научни налаз новинарима су представили др Милан Пауновић и тим сарадника који се баве истраживањем слепих мишева.



Детаљ са конференције за новинаре у Природњачком музеју



Врста слепог миша – средоземни репаш (фотографија - Јасминко Мулаомеровић)

Путем објаве за медије 4. јуна 2018. године сви медији су обавештени о новом научном налазу за Србију - проналаску биљне врсте - патуљаста ефедра (*Ephedra distachia* L.) на Старој Планини. Налаз је објављен у научном часопису *Botanica Serbica*. Врсту је на Старој Планини пронашао др Маријан Никетић, музејски саветник Природњачког музеја.



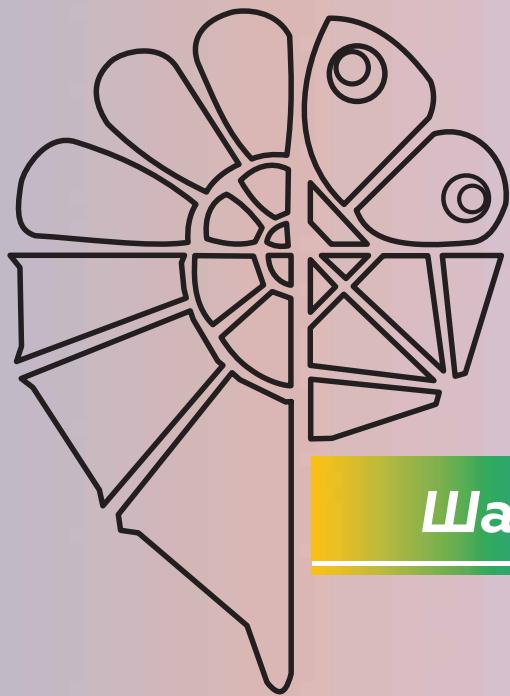
Хербаријован примерак
патуљасте ефедре у
хербаријуму Природњачког
музеја



Патуљаста ефедра на Старој Планини. Фото Марјан Никетић

Александра Савић





Шарена страна



НОВОГОДИШЊА ПРЕДСТАВА У ЈЕСТАСТВЕНИЧКОМ КАБИНЕТУ ПРИРОДЊАЧКОГ МУЗЕЈА

И ове године наши „мали природњаци“ дружили су се са већ познатом новогодишњом екипом елфова Соњом, Аном и Гораном, као и са обавезним Предрагом Срејићем у улози Деда Мраза.



Елфови на задатку



Договор са Деда Мразом



Мали и велики природњаци на представи



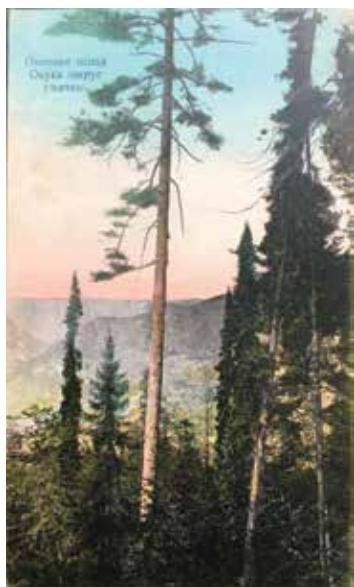
Пре поклона свако треба да реши по један необичан задатак

НОВОГОДИШЊА ЧЕСТИТКА

На крају 2018. године колегама и пријатељима пожелели смо срећну Нову 2019. траговима медведа у снегу.



ЗАНИМЉИВА РАЗГЛЕДНИЦА



Ове године, сасвим случајно, Природњачки музеј је дошао у посед занимљиве разгледнице која је 11. VII 1912. послата са Златибора првом управнику Музеја, Петру Павловићу.

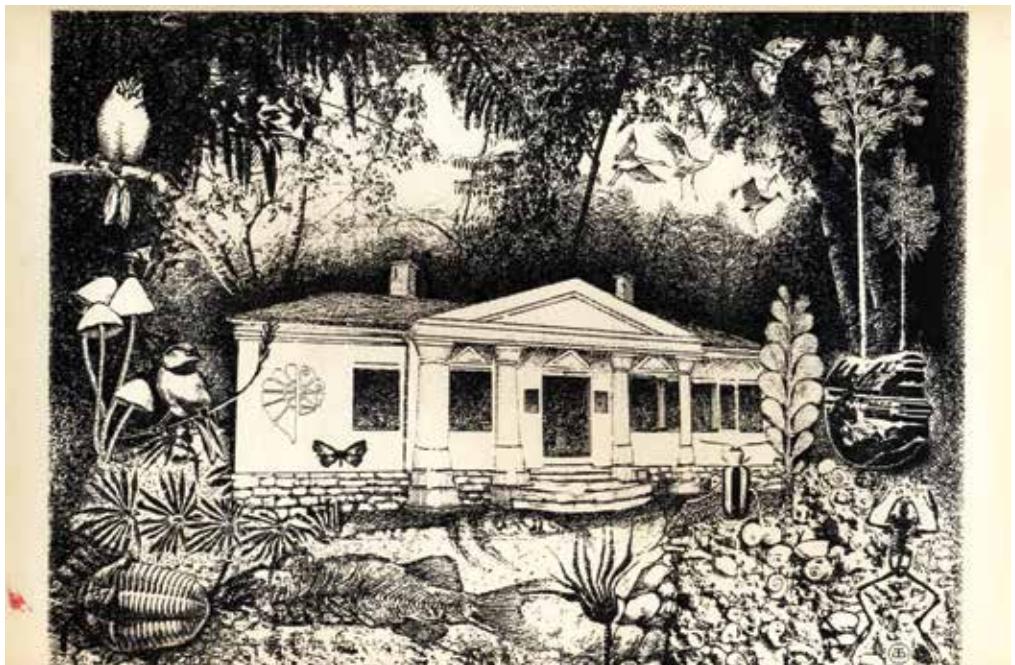


Адреса „Пера Павловић, Музеј Срп. Земље, Београд“

ГАЛЕРИЈА ПРИРОДЊАЧКОГ
МУЗЕЈА НА КАЛЕМЕГДАНУ
КАО ИНСПИРАЦИЈА....



Цвеће на прозорима Галерије. Фото Родољуб Шабић



„Природа и Природњачки“ – графика, академски сликар Ђорђе Ђорђевић Ђорђор, 1995.

СИР - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

502/504

ГОДИШЊАК / Природњачки музеј у Београду
; главни и одговорни уредник Милан Пауновић.
- 2007-. . - Београд : Природњачки музеј, 2007-
(Лапово : Колор прес). - 24 см

Годишње.

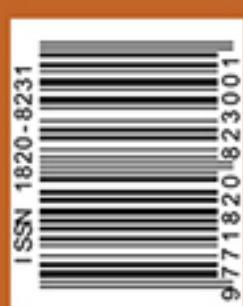
ISSN 1820-8231 = Годишњак (Природњачки
музеј у Београду)

COBISS.SR-ID 148763660



Природњачки музеј у Београду
Natural History Museum in Belgrade

Република Србија
Министарство културе и информисања



ISSN 1820-8231